

Markus

Yesus me Ukuwata Peeta Menaa

Mee kapogee mee ko Markus waa Yahudi bagee kiya wa me apanaa tomaa kaa Yesus mikee gaata bagee yuwa paagoo yaebeamaata.

Wa me ebeamaata menaa kuwa ko kuwa idukaa kaama Ebo Kristus mee daamaa wig-intaata ebo toowoo taatagi see wegawoo seta menaa kuwa Yesus Wa kaa uwa daata kemaata Wa me ukuwanaa, peenaa seta menaa ma, Wa me mée topenaa seta menaa ma kuwa ebeamaata. Wa me ebeamaata menaa kuwa eebaa yaato Matius kapogee yiba miya topa, Lukas kapogee yiba miya topa.

Yesus mee epoo to wodoo pakaa-seometa kaama wodoo tahun amaamo waa naa omemaata kaama tahun 65 mee yiba mokoo mee kapogee yaebeamaata.

Mee kapogee yiba mena kutuu yuwa kuwa ko kisee:

1:1-13 Yesus mee uwo yatukumeta kaama petamanii ukuwanaa, peenaa seta menaa

1:14-6:6 Yesus mee Galilea wee kaa ukuwanaa, peenaa seta menaa

6:7-8:30 Yesus me dimi nagii-nagii agiyoo omaago ma ukuwaaniyaabuu senaa seta menaa

8:31-10:52 Yesus bogaano monaa da ekaapa kega naadi mée topenaa, ukuwanaa seta menaa

11:1-12:44 Yesus mee Yerusalem magaa kaa pakaamaata kaama mée topenaa, ukuwanaa seta menaa

13:1-37 Yesus me Aanii wiyaagoo meeno taa kaboo kisee ukuwaaniita, kisee ukuwaandaa taata kiya daamaa nadiitoo taai, Ni me menaa daamaa nayeewoo, nawegawoo taai naadi menaa

14:1-15:47 Mée me Yesus mee peneata kaama booyaata menaa

16:1-20 Yesus aya andoo peeta kaama wodopasi wegata menaa

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me wegata menaa

Mat 3:1-6,11-12, Luk 3:3-6,15-17, Yoh 1:19-28

¹ Ebo Kristus Yesus mee, Ogatamee Yoopaa Wa kaa daamaa petamanii menaa kuwa ko kisee:

² Idukaa Ogatamee me kapogee yiba nabi Yesaya me menaa ena ebeamaata, mee ko kisee:

"Ni me menaa naweganaa taano mée ena wa keta pooi see kaasiita,

A me poono etaa da wa me daamaa kamasi-itagi. *Mal*

3:1

³ Piya taa, one taa see ebo mee maga ugii da taa mée waa ena me ebo menaa-menaa kaa "TUHAN me etaa da ipiipi yawuditagaai.*"

* **1:3** "TUHAN me etaa da ipiipi yawuditagaai" see menaa mee ko TUHAN mee moga meenaki yoka ikii me pedeo yuwa ekeata kaama maamaa diitoo taai naadi ebea-ebea menaa mee. Nabi Yesaya me menaa yiba TUHAN see ekaa mee ko YAHWEH see ekaa mee.

Waa meeno see etaa da daamaa topoo yatupitagaai" see menaa ebeamaata. *Yes 40:3*

⁴ Uwo mée yatukumeta mée Yohanes waa piya taa, one taa see ebo mee maga ugii da kaa peemaata kaama eeweganaa seta menaa ko "Ikii me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa Ogatamee me epa kiekeasiipi yoka eto ko ekeata kaama uwo tukumaai" see menaa weganaaki. ⁵ Mée eebaa wa paagoo peegeekea, kuwa ko Yudea wee kaa bagee ma, Yerusalem magaa kaa bagee ma okoo mée eebaa. Okoo me pedeo yuwa uduma awee da kaa wegatagaa semaata kaama Yohanes me Yordan dee kaa uwo yatukumigi. ⁶ Yohanes wa me dokaa kuwa ko unta iyuu me iyata dokaa, bedaa epmoonee da mee woda kado me ipiipii seta. Wa me naano agiyoo kuwa ko motaabi ma, degee kegoo uwoo ma kuwa. ⁷ Wa me wegata menaa mee ko kisee: "Waa uuto meepi Mée mee ko esee ebo. Anii peedi yoka anii esee-kodeata kaama Wa me bado doko yabeano kuwa miya weda, iyo. ⁸ Ani me ikii uwo yiba kitukumpa kiya Wa me kitukumaano kuwa ko Roh Kudus yiba miya kitukumaatagi" see asigi.

Yesus mee uwo yatukumeta menaa

Mat 3:13-17, Luk 3:21-22, Yoh 1:32-34

⁹ Kuwa kaboo da Yesus mee Galilea wee kaa omegee naadi kaama peedoota Yordan dee kaa peemaata kaama Yohanes me Waa uwo yatukumigi. ¹⁰ Yesus maayoo kaa peanta kaama deataayaa naaki taka ena epoo to kabaanta kaama wiya wodeenega. Kisee wodeenta kaama

Roh mee poodee see bedoo eseaniyaa mokoo see see Wa kaa eseanigi. ¹¹ Kuwa kaboo da taa epoo to yaato kaama aseeyamaata menaa ko "Aa ko Ni me esee kaepa see Yogaa yoka A me Anii dimi wikii-wikii nasiyaabuuke" see asigi.

Iblis me Yesus pedeo ukuwasi naadi asegee seta menaa

Mat 4:1-11, Luk 4:1-13

¹² Kuwa kaboo da Roh Kudus me Yesus mee piya taa, one taa see ebo mee maga ugii da kaa eepeegi. ¹³ Peemaata kaama Iblis me ni me menaa nayeesi naadi Waa apaadee segee see egapii mée wiya. Yesus Waa mee magaa to kaa yago tookee agiyoo yupii omegee, toogeeka too malaikat bagee yuwa me Waa iye-iyee seta.

Doge abagee see bagee mée okoo wui Yesus sekaataa peeta menaa

Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11

¹⁴ Kuwa kaboo da Yohanes mee digiyoo ee yiba seemiyaagea. Waa seemiyaata kaama Yesus mee peedoota Galilea wee kaa peemaata kaama Ogatamee me etokaa daamaa menaa kuwa eeweganaaki. ¹⁵ Wa me menaa mee ko kisee: "Eto ko monaa da kaa kega. Ogatamee Wa too ebo mée eetoono see kooki yoka ikii me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa ekeata Waa ma dimii menaa kaa too umiwoo, toowoo taai, bedaa kuwa etokaa daamaa menaa kuwa mikee gaawoo taai" see menaa kuwa eeweganaaki. ¹⁶ Yesus mee Galilea piku geboo da taa peetaaka too deamaayaa naaki doge abagee see bagee mée ekea wiya uwo pikuu

da yiba jala onee tameeyamoo taakea. Ena mee ekaa da ko Simon, ena mee Simon ebee ekaa da ko Andreas. ¹⁷ Yesus me asiino, "Ni sekaataa nameei. Ekea mée naabawoo see bagee wiya kikiyaapa" see asigi. ¹⁸ Kisee ki jala onee ekeata Wa sekaataa peegea. ¹⁹ Bedaa peedoota peenaa amoo maa kaa mokoo peemaata deamaayaa naaki mée ekea wiya topea, kuwa ko Zebedeus me yogaa wiya, Yakobus ma, Yohanes ma ekea kenaaya. Ekea koma yiba jala onee ipiipii taakea. ²⁰ Yesus me "Ekea Ni sekaataa nameei" see asigi naaki kisee ki mee komaa da ma, nagamee Zebedeus ma, wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa ma kuwa uduma ekeata Wa sekaataa peegea.

*Yesus me paa yaabagaapeata menaa
Luk 4:31-37*

²¹ Yesus ma okoo peedoota Kapernaum magaa kaa peemaayu. Sabat naagoo Waa sembahyang segee see ee yiba seemeta kaama mée topetaaka too ko ²² kiyoo yiitooke bagee yuwa dimi nagimegea, Wa me mée tupiino ko omaago yoka, Musa me menaa mée topetaa see bagee me mée topetaa siyaa see see se. ²³ Kuwa kaboo da taa ko mee ee yiba paa agoo see mée ena tupi. Wa me mena ebo kaa ²⁴ "Ei, Yesus, Nazaret magaa kaa Mée, Aa ma inii mapea menaa agoo? Inii mée umina pedeo kiyaano see naadi mege ye? Aa mee ko anii kaneekeena. Aa ko Ogatamee me kawigintaata pedeo ena ma taa see Mée mee ii" see asigi. ²⁵ Yesus me omaago ma asiino, "Aa koogo tooi, wa kaa kaama pooi" asigi naaki ²⁶ paa

me mee mée to maa da totomo yasiyaata kaama ebo menaa-menaa kaa wa kaa kaama peegi. ²⁷ Kuwa deegea bagee uduma dimi nagimegea. Okoo me wegaano, "Mee kaasee agiyoo? Wa me mée tupiino menaa kuwa gipii see menaa ii. Wa me menaa kuwa esee pesee, omaago. Paa yuwa 'Pooi' see asigi naaki Wa me menaa yayiino too" see aawegaakea. ²⁸ Kuwa Wa me koo sipi menaa yuwa doodoota Galilea wee kaa magaa kaa kiyoo-kiyoo uduma eeweganaa seta.

Yesus me mée eebaa okoo kaa meanee seta agiyoo yataa kiyaabuu seta menaa

Mat 8:14-17, Luk 4:38-41

²⁹ Yesus mee sembahyang segee see ee kaa paa yaabagaapeata kaama peedoota Simon ma, Andreas ma ekea me ee kaa, Yakobus ma, Yohanes ma ekea miya peegea. ³⁰ Ee kaa peemaaga too ko Simon me apimee baayo wa me ometaa see yoo tani ma ikiyoo meanta totaaka. Okoo moga peedoota Yesus paagoo pe-asegea. ³¹ Waa peedoota mee apii to paagoo yagaa da peneata anoogeeyaagi naaki ikiyoo taa keepeasega. Taa kega naadi anoogeeta naano agiyoo mée yuwa manega. ³² Keno seomigi kaboo ikiyoo yago bagee yuwa ma, paa yago bagee yuwa ma okoo uduma Yesus paagoo eemedaakea. ³³ Mee magaa kaa bagee uduma mee ee kaa kenee to kaa kutumeeiikea. ³⁴ Okoo me deei-deei, meanee see agiyoo tomaa-tomaa yuwa eebaa Wa me yataa kiyaagi, paa eebaa miya yaabagaapeasigi. Paa yuwa me 'Mee ko Ebo Kristus yoka' see kuwa

ipi kemaata Yesus me okoo mena peenaa ma se wegayaagi.

Yesus me daamaa doometa menaa eeweganaa seta menaa

Luk 4:42-44

³⁵ Omemaayu pedeo tokomaa, pe-aweeniino taa see kaboo da Yesus mee peedoota mée taa see yoo peemaata kaama sembahyang taaki. ³⁶ Simon ma, waa ma bagee yuwa ma okoo epo Yesus abanaakea. ³⁷ Okoo me Waa deemaata kaama asiino, "Mée uduma kaabanaakea" see asegea. ³⁸ Wa me asiino, "Anii mena eeweganaa taano see naadi meta yoka gebo kaa apanaa magaa kaa bagee yuwa paagoo niipooi" see asigi. ³⁹ Waa Galilea wee kaa magaa uduma nawe-naa, peenaaka too sembahyang segee see ee yuwa yiba Wa me menaa daamaa eewegageeki, paa seemeta bagee yuwa miya paa yaabagaapii segeeki, kisee ukuwanaa segee seta.

Yesus me mée ena esee pedeo abuu yuwa yataa kiyaata menaa

Mat 8:1-4, Luk 5:12-16

⁴⁰ Kuwa kaboo da mée ena, bado yagaa kuwa esee pedeo abuu me daa-noota see mée Yesus paagoo meemaata kaama mumo maga kaa esee-eekeasigi. Wa me maamaa asekee kaa "Aa ede kepa ko ni me abuu kuwa A me nataa kiyaayaa yoka" see asigi. ⁴¹ Yesus me waa epa nao naadi wa kaa yagaa pe-maataata kaama "Daamaa, a me abuu kuwa taa kaai" see asigi. ⁴² Taka ena abuu kisee ki taa keepeasigi. ⁴³ Yesus me waa koogo pooi see aseta kaama bedaa Wa me pesee

kaa asiino, ⁴⁴ "Ani me abuu kataa kiyaaga kuwa mée se asii. Aa koogo peedoota imam bagee paagoo pooi, okoo me daamaa ipiipi kadeesi ke. Abuu kuwa mikee taa kega ii see kadeegea kaboo Ogatamee paagoo kupi-maniino agiyoo kamanisi naadi doo-pooi, idukaa Musa me 'Kisee ukuwaai' see wegata see see. Mée me 'Aa mikee eto abuu taa kega ii' see kuwa kanekeensi naadi kuwa uduma pe-ukuwaai" see asigi. ⁴⁵ Kisee asigi kiya mee mée to me kuwa Wa me kisee daamaa nakoo sipi see menaa kuwa awee da kaa kiyoo-kiyoo eewegakomeegi. Mee kaama wodoo Waa kota magaa kaa awee da kaa peenaa taano iyo. Waa gebo kaa magaa kaa mée eebaa taa see yoo kiyoo too toogeeki. Kisee kiya kiyoo-kiyoo bagee mée eebaa Wa paagoo medaakea.†

2

Yesus me oogimaata bagee ena daamaa yakiyaata menaa

Mat 9:1-8, Luk 5:17-26

¹ Unu wedo waa naa omemaata kaama Waa metaki peedoota Kapernaum magaa kaa peemaayu. Peemaata kaama mée me "Waa meemaata ee kaa tupi" see menaa kuwa weganaakea. ² Waa tupi yoka naadi mée eebaa medaakea. Ee yiba mée sipi, kenee to kaa kiyoo

1:44 Im 14:1-32 † **1:45** Yesus Waa kota magaa kaa awee da kaa peenaa taano iyo see menaa mee ko ikiyoo yago bagee yuwa ma, aii kisee deetaa see bagee yuwa ma okoo mée maamaa eebaa Wa paagoo yigimeei taapea naadi kaama Waa mée eebaa tuyaa magaa kaa awee da kaa peenaa taano iyo, see menaa mee.

miya toono naka. Wa me menaa kuwa okoo daamaa eewegataa. ³ Kuwa kaboo da taa ko okoo mée wui me oogimaata bagee ena Yesus paagoo dogaaano see kookea. ⁴ Kiya mée sipi naadi Wa paagoo doomagaano iyo yoka doodoota ee to woodoo taa pakagea. Pakaamaata kaama Yesus doodoo da taa ee kabataagea. Kabataata kaama mee oogimaata mée to wa me ometaa see keagee da ma yadookomegea. ⁵ Yesus me okoo mikee nagaano dimii mee ebo ii naadi kaama Wa me mee oogimaata mée to asiino, "Niyoopaa, a me pedeo yuwa uduma epa kaekeasega. Eto ko aa Ogatamee ma menaa kuwa taa" see asigi. ⁶ Musa me menaa mée topetaa see bagee noonaa miya kiyoo animaata totaakea. Okoo me kuwa menaa yeeta kaama dimi yiba gaano, ⁷ 'Yaai, kaasee menaa weegi ya? Kuwa Ogatamee me be kiyaa menaa. Mée tomaa okoo me pedeo yuwa epa yaekeasiino kuwa Ogatamee Wa me too koo semaayaa, se maa?' see koogo dimi yiba gaagea. ⁸ Okoo me gaagea dimii kuwa Yesus me dimi yiba moga nekeenta kaama asiino, "Ikii koogo dimi yiba 'Kaasee mée to yaai' see nagaagea kuwa kaasee kaa ya? ⁹ Aní me mee oogimaata mée to paagoo 'A me pedeo yuwa epa kaekeasega yoka eto ko aa Ogatamee ma menaa kuwa taa' see menaa mee miya wegayaa, bedaa 'Anoogeeta a me ometaa see keagee da masegeeta daamaa peenaa taai' see menaa mee miya wegayaa, ekea paaya. ¹⁰ Kiya Mée Yogaa mee Wa me magaa da kaa bagee yuwa okoo Ogatamee ma menaa yuwa mikee yataa kiyaayaa ii see kuwa ikii

nanekeensea naadi agiyoo ena kideeyaanaka" see asigi. Kiyoo kaama Wa me mee oogimaata mée to asiino, ¹¹ "Ani me kasiino ko: Anoogeta a me ometaa see keagee da masegeeta ee kaa pooi" see asigi. ¹² Kiyoo topea bagee yuwa deegea kaboo waa kisee ki anoogeta kaama wa me ometaa see keagee da masedoota ee kaa peegi. Kiyoo diitooke a bagee yuwa uduma dimi nagimaano ebo, Ogatamee yaapaageeka. "Ebo ae see agiyoo mee see see inii ewo, se deetaa see agiyoo" see wegagea.

Lewi mee Yesus sekaataa peeta menaa

Mat 9:9-13, Luk 5:27-32

¹³ Kiyoo kaama Yesus mee kaagaa ena ma peedoota Galilea piku geboo da kaa peemaata kaama mée eebaa Wa paagoo medaakea. Wa me okoo daamaa topetaa. ¹⁴ Waa peetaaki too deeyaa naaki mée ena, Alpeus yoopaa ekaa da ko Lewi mee kiyoo tupi. Wa me pajak kepee masegee yoo animaata totaaki. Yesus me "Ni sekaataa nameei" asigi naaki yiinaageeta Wa sekaataa peegi. ¹⁵ Wa me Yesus badaa maadoota wa me ee kaa eepeegi. Yesus sekaataa bagee kuwa okoo mée eebaa kemaata pajak kepee ya-masegee see bagee yuwa ma, apanaa dimi pedeo see bagee yuwa ma okoo mée eebaa animaii naadi Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma naano agiyoo epo enaataa notaakea. ¹⁶ Kuwa kaboo da Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa me diitooke. Okoo ko Parisi kaa bagee. Okoo me Yesus Waa pajak kepee yamasegee see bagee ma, apanaa dimi pedeo see bagee

ma okoo paaya enaataa naano agiyoo notaakea kuwa deeta kaama Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Ikii mena kitopetaa see Mée mee pajak kepee yamasegee see bagee ma, apanaa dimi pedeo see bagee ma okoo paaya enaataa naano agiyoo notaakea kuwa yaai, kaasee kaa ya?" see asegea. ¹⁷ Yesu me kuwa menaa yeeta kaama okoo asiino, "Ikiyoo taa see bagee kuwa ikiyoo yadeetaa see bagee paagoo se peeyaa kiya ikiyoo yago bagee kuwa too peeyaa. Anii meta mee ko Ogatamee me menaa yayeetaa see bagee yuwa mena ogaano see naadi se kiya dimi pedeo bagee kuwa Ni sekaataa misi naadi meta" see asigi.

*Yesu mee tupi yoka Wa sekaataa bagee yuwa naano agiyoo tapoo se toogee siyaa naadi ebea-
ebea menaa*

Mat 9:14-17, Luk 5:33-39

¹⁸ Kuwa kaboo da uwo mée yatukumeta mée Yohanes wa me topetaa see bagee yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo naano agiyoo tapoo toogeekea. Mée noonaa Yesu paagoo meemaata kaama asiino, "Yohanes me topetaa see bagee yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo naano agiyoo tapoo toogee siyaa kiya A me topenaa see bagee yuwa se ukuwageekea kuwa kaasee kaa ya?" see asegea. ¹⁹ Yesu me asiino, "Api goeano naagoo naano agiyoo notaa siyaa kaboo paimme ma enaataa tuyaa bagee yuwa naano agiyoo tapoo toogee siyaa ye? Taa, mee api goeyaa mée to epo enaataa tuyaa kaboo naano

agiyoo tapoo se toogee siyaa. ²⁰ Api goeyaa mée to waa amoo-doge-doge taapea naagoo kaama wodoo too wa me bagee yuwa naano agiyoo tapoo toogee taatagea" see asigi.*

²¹ Bedaa Yesus me wegaano, "Gipii dokaa ponee to, uwo wetogeano taa see dokaa ponee to mee masegeeta kaama nuku see dokaa tokogoo da kaa pee-se kiwiyaa. Kisee kiwiyu ko mee nuku see dokaa da mee geanta tokogoo ebo kedaa siyaa.† ²² Bedaa anggur poo uwoo kuwa otaawee yiba wogeawee siyaa kuwa miya kisee. Gipii see anggur poo uwoo gaayu ko nuku see otaawee yiba se wogeawee siyaa. Kisee wogeawee siyu ko mee nuku see otaawee da mee kipuunta kaama anggur poo uwoo miya pedeo kiyaa, otaawee da miya pedeo kiyaa. Kisee kiyaa naadi gipii see anggur poo uwoo kuwa gipii see otaawee yiba too wogeawee siyaa" see wegagi.‡

* **2:20** "Paimée ma enaataa tuyaa bagee kuwa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus ma, Wa sekaataa bagee yuwa ma ebea-ebea kuwa. Yesus mee Ogatamee me badaa maageeta kaama wodoo Wa me topenaa see bagee yuwa naano agiyoo tapoo toogee taapea yoka naadi aseta menaa. † **2:21** Mee dokaa da uwo wetogemaata kaama gee kega kaboo mee gipii dokaa ponee to peenaa peedi keepeasega naaki tokogoo ebo kedaa naadi dokaa da pedeo kiyaa. ‡ **2:22** "Nuku see otaawee yiba se wogeawee siyaa" see menaa mee ko otaawee kuwa kambing wodaa kado ipiipii seta yoka gipii see anggur poo uwoo wogeawee siyu ko uwo uu kega kaboo uwo ebo kega, ebo kega naadi kaama kado nuku yoka kipuuniyaa. Gipii dokaa ponee to ma, anggur poo uwoo ma kuwa mena nekeeniino yaato ko Yesus me etokaa gipii see menaa ma, mée me wegawoo siyaa menaa ma kuwa se aatabi taai naadi ebea-ebea menaa mee.

Sabat naagoo Parisi kaa bagee me Yesus kagoo keta menaa

Mat 12:1-8, Luk 6:1-5

²³ Kaawaa ena Sabat naagoo Yesus Waa gandum poo uwaa da taa peetaaka too Wa me topenaa see bagee yuwa gandum poo ukuu yuwa naano see naadi daapegeeka. ²⁴ Kiya Parisi kaa bagee me Yesus asiino, "Yaai, Sabat naagoo yoka okoo me kuwa ukuwagea kuwa daa. Kaasee kaa ukuwagea ya?" see asegea. ²⁵ Yesus me asiino, "Idukaa Daud ma, waa ma enaataa bagee yuwa ma okoo naano agiyoo taa kaboo naadi ebo kaa eukuwata menaa mee ikii diino taa, ewo ye? ²⁶ Mee ko idukaa Abiyatar waa Ebo Imam tota kaboo Daud waa Ogatamee me ee yiba seemeta kaama Ogatamee paagoo manegee seta roti magu yuwa masegeeta nota, waa ma bagee miya eenota. Kuwa roti kuwa naano ko imam bagee me too noogee siyaa roti yuwa, apanaa bagee yuwa naano ko daa kiya kisee-kisee taa" see asigi. ²⁷ Bedaa Yesus me asiino, "Sabat naagoo mee ko mée tomaa yuwa okoo kaa daamaa yaagoo kiyaata, mée tomaa me mee naagoo kana ma, kana ma deewoosi naadi agoo kiyaata se. § ²⁸ Kisee kemaata Mée Yogaa mee Sabat naagoo mee miya epoo Mée" see asigi.

2:26 1Sam 21:1-6 § **2:27** Sabat naagoo mee ko Ogatamee me mée tomaa yuwa mee naagoo daamaa ede ma, ede ma togeesi yoka naadi mee naagoo okoo kaa yaagoo kiyaata. Kisee kemaata Yesus me topenaa see bagee me naadi kaa Sabat naagoo gandum poo daagegea kuwa daa see taa, see kuwa nekeensi naadi menaa mee.

3

Yagaa enaato boota see mée to daamaa yakiyaata menaa

Mat 12:9-14, Luk 6:6-11

¹ Sabat naagoo kaawaa ena ma Yesus mee sembahyang segee see ee yiba seemetaa. Mée ena, yagaa enaato boota see mée to kiyoo tupi. ² Parisi kaa bagee miya kiyoo topea. Okoo me Yesus kaa pedeo menaa yaweganaa taano see dimii agoo yoka Sabat naagoo Wa me mée kaa meanee see agiyoo yataa kiyaapi ye naadi tamaata maamaa diitookea. ³ Wa me mee yagaa enaato boota see mée to asiino, "Aa mée uduma dagii da kaa yiinaageeta tooi" see asigi. ⁴ Yesus me okoo asiino, "Musa me menaa yiba Sabat naagoo gaayu ko maagiyoo ukuwaano dagu see ebeamata ya? Daamaa agiyoo ukuwaano mee dagu ye? Pedeo agiyoo ukuwaano mee dagu ye? Mée daamaa kiyaano mee dagu ye? Mée booyaano mee dagu ye?" see asigi. Kiya okoo mena taa, koogo togea. ⁵ Wa me kagoo kaa okoo uduma emaa wugitaga-wugitaga naadi kaama sooi, dimi eboo see bagee yuwa nao naadi dimi boodi ebo. Kiyoo kaama Wa me mee yagaa boota see mée to asiino, "A me yagaa da petaasede" asigi. Yagaa peto asigi naaki daamaa keepeasigi. ⁶ Parisi kaa bagee yuwa pudumeta kaama Herodes yaato bagee ma enaataa Yesus mee wugiino see menaa koogo aawegaa seta.

Yesus me mée kaa meanee seta agiyoo yataa kiyaabuu seta menaa

⁷ Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa ma enaataa Galilea pikuu da kaa peetaaka too mée eebaa Wa sekaataa peedaakea, kuwa ko Galilea wee kaa bagee ma, Yudea wee kaa bagee ma, ⁸ Yerusalem magaa kaa bagee ma, Idumea wee kaa bagee ma, Yordan uwaasii yaato magaa kaa bagee ma, Tirus magaa kaa bagee ma, Sidon magaa kaa bagee ma, okoo mée eebaa. Okoo Wa me ukuwanaaki menaa yuwa yeeta kaama Wa paagoo medaakea. ⁹ Okoo mée eebaa kemaata uwo piku geboo da kaa Wa paagoo naayaato-naayaato nasipintagaapea yoka naadi Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Koma ena nadoomeei" see asigi. ¹⁰ Mee ko deei-deei meanee seta bagee mée eebaa Wa me daamaa yakiyaabuu sipi kemaata deei-deei meanee seta bagee apanaa mée eebaa okoo miya Waa yaadeega naaki ou naadi Wa paagoo sipintagaano see kookea. ¹¹ Paa agoo see bagee yuwa miya Wa paagoo medaakea. Kuwa paa yuwa me Waa deegea kaboo paa yago bagee yuwa Wa me badoo da kaa mumo esee-kudiinta asiino, "Aa ko Ogatamee Yoopaa" see asegea. ¹² Kiya Wa me kuwa paa yuwa maamaa aseেকে kaa "Anii mée paagoo se naipi kiyaa" see asigi.

Yesus Wa me menaa yadoonaa taano bagee mée gaasi ma wiya wiginta menaa

Mat 10:1-4, Luk 6:12-16

¹³ Yesus mee pakadoota maga kutuu to kaa pakaamaata kaama Wa me ede gaata bagee yuwa "Meei" asigi. Okoo Wa paagoo megea.

¹⁴ Wa me okoo gaasi ma wiya kuwa wigintaata

kaama kuwa bagee yuwa Ni me menaa nadoon-
 aasi naadi peeyaata bagee yuwa see ekaa mee
 muntayu. Kuwa ko okoo Nii ma epo enaataa
 peenaa naadi Ni me menaa naweganaa taapea,
¹⁵ bedaa Ni me pesee da kaa paa yuwa mée yiba
 kaama yaabagaapii taapea, kisee ukuwanaasi
 yoka naadi okoo wigintayu. ¹⁶ Kuwa Wa me
 wigintaata bagee gaasi ma wiya kuwa ekaa yuwa
 ko kisee: Simon, Petrus see ekaa Yesus me
 muntaata mée mee ma, ¹⁷ Zebedeus me yoga
 wiya kuwa ko Yakobus ma, menaamee Yohanes
 ma Yesus me Boanerges see ekaa muntaata
 bagee wiya. Mena nekeeniino yaato ko dimi
 mena keemuu mokoo see bagee see ekaa mee.
¹⁸ Kiyoo kaama Andreas, Pilipus, Bartolomeus,
 Matius, Tomas, Alpeus yoopaa Yakobus, Tadeus,
 yape tukuu mée Simon, ¹⁹ bedaa Yudas Iskariot,
 Yesus ekegataata kepe masiipi mée.

*"Yesus mee paa tawata kaama too paa yaaba-
 gaapeasiyaa" see yawegata menaa*

Mat 12:22-32, Luk 11:14-23

²⁰ Yesus mee peedoota ee kaa peemaata kaama
 bedaa mée eebaa Wa paagoo medaakea. Mée
 eebaa medaakea naadi Waa ma, Wa me topenaa
 see bagee yuwa ma okoo naano agiyoo nuyaa
 kaboo taa. ²¹ Kuwa Wa kaa menaa kuwa Waa ma
 kenaa bagee yuwa miya yeegea. Okoo me yeeta
 kaama wegaano, "Yesus mee taki-takii meanigi
 yoka" see wegagea. Okoo me Waa badaa maadoo
 poono see naadi megea. ²² Kuwa kaboo da
 Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa
 kuwa Yerusalem magaa kaa kaama megea. Okoo

me wegaano, "Waa ko Beelzebul mee tawata mée" see wegagea. Bedaa "Waa paa me eboo tawata kaama too paa yuwa yaabagaapeasiyaa" see menaa kuwa miya yawegagea. ²³ Yesu me okoo "Meei" see asigi. Meemaagea kaboo Wa me ebea-ebea menaa kaa okoo asiino, "Kaasee kaa Iblis me Iblis mee ekaato abagaapeasiyaa? Wa kaa tabogetaa see paa yuwa kuwa se abagaapeasiyaa, se maa? Ebea-ebea menaa ena kisee: ²⁴ Maga ena kaa bagee okoo aawisi-maawisi siyu ko mée ukubaanta kaama asii se pesee kiyaa, okoo dabaa kiyaa. ²⁵ Bedaa ee ena kaa bagee miya okoo aawisi-maawisi siyu ko aapataga naadi kaama se pesee kiyaa. ²⁶ Mee mokoo miya paa tabaa da aawisi-maawisi siyu ko mee asii se pesee kiyaa. Kisee Iblis me wa kaa tabogetaa see paa yuwa abagaapeasiyu ko okoo uduma ukubaanta kaama wa me ebo toono kuwa taa kedaa siyaa. ²⁷ Mena ena ma kisee: Omaago kiyaa mée wa me agiyoo yuwa mée me oma yamasiino see gaayu ko wa me ee yiba seemeta kaama wa keta one gadimemaata kaama too wa me agiyoo yuwa daba yamasegeeyaa.* ²⁸ Anii mikee kisiino ko: Mée me pedeo ukuwayaa agiyoo yuwa ma, pedeo see yawegaa-wegaa siyaa yuwa ma kuwa uduma Ogatamee me epa yaekeasiyaa ²⁹ kiya Roh Kudus mee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa

* **3:27** Mee omaago kiyaa mée mee mena nekeeniino yaato ko Iblis mee ebea-ebea. Oma yamasetaa see mée mee ko Yesu ebea-ebea. Wa me paa abagaapii siyaa yoka Wa too ebo, Iblis ma, paa yuwa ma kuwa dabaa see kuwa nekeensi naadi menaa.

bagee kuwa epa se ekeasiyaa. Mee ko esee pedeo ukuwayaa agiyoo yoka iminoo miya, iminoo miya epa se ekeasiyaa" see asigi.† ³⁰ Wa me okoo kisee asigi menaa mee ko okoo me "Waa paa agoo see mée to kemaata kisee agiyoo ukuwanaa segeeki" see menaa kuwa me asigi menaa.

Yesus ma ena kenaa bagee kuwa maamee nuwaa see kuwa nekeensi naadi menaa

Mat 12:46-50, Luk 8:19-21

³¹ Kuwa kaboo da Yesus Wa me okooto ma, menanii yuwa ma kuwa megea. Okoo meemaata kaama yoo da kaa toomuu taaki too mée waa ena paagoo asiino, "Waa misi yoka mena naogaai" see asegea. ³² Kuwa kaboo da mée eebaa Yesus gebo naayaato-naayaato toomuu taakea. Mée me Wa paagoo pe-asegea menaa ko "Deede, abaayo ma, agaabee nokaa yuwa ma kuwa yoo da kaa kadiitoo taakea" see asegea. ³³ Yesus me okoo asiino, "Nibaayo mee maapii naa ya? Anii ma kenaa bagee kuwa maamee nuwaa naa ya?" see asigi. ³⁴ Wa me kuwa Waa naayaato-naayaato toomuu taakea bagee yuwa iiyaga-yaga naadi kaama asiino, "Deede, kuwa ko nibaayo nokaa yuwa ma, Anii ma kenaa bagee yuwa ma kuwa. ³⁵ Mikee, epoo to wodoo Neataagi me gaata-gaata yuwa too daamaa yaukuwataa see bagee kuwa ko neawaagi nokaa yuwa ma, neebée nokaa yuwa

† **3:29** Roh Kudus mee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa kuwa ko "Wa me paa yaabagaapii segeeki kuwa Roh Kudus me pesee kaa se kiya paa tawata kaama too yaabagaapii siyaa" kisee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa kuwa.

ma, Ni me ukuyogaa yuwa ma, nibaayo nokaa yuwa ma kuwa yoka" see asigi.

4

*Poo keepa sigimena siyaa ebea-ebaa menaa
Mat 13:1-17, Luk 8:4-10*

¹ Bedaa kaawaa ena ma Yesu mee piku geboo da kaa mée yuwa topetaaka too ko mée eebaa Waa naayaato-naayaato kutuu semaagea. Okoo mée eebaa naadi Waa uwo dagii da kaa koma ena kaa pakaanta animaayu, mée yuwa uduma ea da kaa totaakea. ² Wa me mée topetaa see menaa kuwa ebea-ebaa menaa kaa eebaa topetaa. Wa me mée topeta menaa ena mee ko kisee: ³ "Yeede, mée ena gandum poo keepa sigimena taano see naadi peegi. ⁴ Keepa sigimenaaka too ko noonaa etaa da kaa eseane naadi bedo yuwa me nootaagea. ⁵ Bedaa noonaa oma agoo see magaa kaa, maga eebaa taa see yoo eseaneeka. Maga eebaa taa kaa moga iyadaaka kiya ⁶ mani yuwa maga yiba daamaa poono taa kemaata keno mega ko kuwa iyapa yuwa denadaa naadi wii kedaaka. ⁷ Bedaa noonaa miya takuu uwaa yiba eseaneeka. Iyaga kiya boo aatakiika naaki egaapeasega yoka poo ekaano taa. ⁸ Mee kaama too noonaa yuwa daamaa magaa kaa eseaneeka. Iyata kaama poo ekaga naaki poo ukuu noonaa amaamo, noonaa bado ena, noonaa ogei me badoo, kisee ekadaaka, see kuwa" see asigi. ⁹ Bedaa Wa me asiino, "Apa agoo see bagee daamaa yii" see asigi.

¹⁰ Yesus Wa too toomuu taaka too ko Wa sekaataa bagee yuwa ma, Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiya kuwa ma epo enaataa peedoota Wa paagoo asiino, "Kuwa A me ebea-ebea menaa kuwa nekeeniino yaato kuwa kaasee?" see asegea. ¹¹ Wa me asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa menaa kuwa idukaa kaama awee da kaa kiyaano taa. Eto kuwa menaa kuwa ikii paagoo daamaa awee da kaa kikiyaagi kiya Ni yaato taa see bagee kuwa gaayu ko Ni me okoo paagoo eewegaano menaa kuwa uduma ebea-ebea menaa kaa too eewegageeka.

¹² Idukaa ebeamaata menaa ena mee ko kisee: 'Okoo deegea kiya se deesi naadi, bedaa okoo mena yeegea kiya se nekeensi naadi Ani me kisee yakiyaabuu taapa.

Kisee taa naaki okoo Ni paagoo namiyaa,
Anii okoo me pedeo yuwa epa yaekeasiyaa'
see menaa ebeamaata. *Yes 6:9-10*

Kisee ukuwaandaasi naadi Anii okoo paagoo ebea-ebea menaa kaa too eewegageeka" see asigi.*

Poo keepa ebea-ebea menaa da mena nekeeni-ino yaato ase-maneeta menaa

Mat 13:18-23, Luk 8:11-15

¹³ Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Ikii mee ebea-ebea menaa mee nekeeni-ino taa ye? Kisee gaayu ko ikii kaasee apanaa ebea-ebea menaa kuwa nekeeniyaaya? ¹⁴ Mee

* **4:12** Yesus me "Ani me okoo paagoo ebea-ebea menaa kaa too eewegageeka" see asigi menaa mee ko okoo Ni yaato taa see bagee yuwa yoka naadi mani menaa kuwa awee da kaa si yakiyaayaa, see menaa mee.

ko kisee: Poo keepa sigimenaa see mée me Ogatamee me etokaa menaa sigimenaa siyaa ebea-ebea mee. ¹⁵ Kuwa menaa etaa da kaa eseanee siyaa ebea-ebea mee gaayu ko mée me yeeyaa kiya kisee ki Iblis me okoo me dimii yiba sigimpea yuwa yamasedoo peeyaa, see ebea-ebea mee. ¹⁶ Bedaa oma dagi kaa eseanee siyaa yuwa gaayu ko menaa da yeeta kaama moga ede ma, ede ma masiyaa bagee yuwa mokoo ¹⁷ kiya okoo manii da taa yoka okoo ae-wae siyaa kaboo makii taa see kaa maamaa se toowoo siyaa. Mée me kuwa menaa peneata bagee yuwa wegee-wegee siyaa kaboo okoo kuwa menaa moga ekeata peeyaa see ebea-ebea mee. ¹⁸ Takuu uwaa yiba eseanee siyaa yuwa gaayu ko menaa da yeegea kiya ¹⁹ mée me dimi-pami kuwa me mee menaa da dapimeekee. Kuwa ko okoo me umiino, toono yiba gaagaa dimii mee ma, kepe, kisee mée deebaa siyaa agiyoo ou dimii mee ma, apanaa ou dimii yuwa ma kuwa me mee menaa da egadaa naadi kaama okoo poo ekaano taa see wodoo yuwa ebea-ebea. ²⁰ Daamaa magaa kaa eseanee siyaa yuwa gaayu ko menaa da yeeta kaama daamaa masiyaa bagee yuwa ebea-ebea. Okoo me poo ekawoo siyaa yuwa kuwa ko mée noonaa poo ukuu ena kaa amaamo, noonaa bado ena, noonaa ogei me badoo kisee eebaa kedaa siyaa bagee kuwa, see ebea-ebea menaa mee" see asigi.

Yesus me menaa daamaa yeesi naadi topeta menaa
Luk 8:16-18

21 Bedaa Wa me okoo asiino, "Pelita biyaa iyaata kaama doodoota otaawee me apumaakee se kiya, mée me ometaa see keagee da miyoo taa aii ekeasiyaa mee miya se kiya biyaa maagee yoo pakaa-ekeasiyaa, se maa?" 22 Mee mokoo miya idukaa kaama booniwoo seta menaa uduma awee da kaa kedaa taapa, bedaa mée paagoo eewegaano taa menaa kuwa miya ipi kiyaabuu taapea. 23 Apa agoo see bagee daamaa yii" see asigi.

24 Bedaa Wa me asiino, "Ikii me yeetaa see menaa kuwa daamaa ipiipi dii. Ikii me daamaa yeewoo siyaa doodoo ikii daamaa masiwoo taapea. Bedaa mee asii miya ikii maamaa eebaa daamaa kineeyaa. 25 Kuwa ko agoo kiyaa bagee yuwa bedaa noonaa ma masiipea. Kiya taa kiyaa bagee yuwa okoo me peenaa kiyaa yuwa miya yamasegeeyaa" see asigi.†

Poo keepa iyayaa-iyayaa ebea-ebaa menaa

26 Bedaa Yesus me wegaano, "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa kuwa ko kisee: Mée ena poo keepa bugi kaa sigimenaa naadi kaama ee kaa peetaa. 27 Omemaayu tokoma mee da anoogeeta bugi yaataa, daatooyiba yaato toomoo ometaa, kisee too wa me ukuwagee see. Poo keepa yuwa kuwa daamaa iyataa see kiya 'Kisee kaa iyaga,

4:21 Mat 5:15, Luk 11:33 4:24 Mat 7:2, Luk 6:38 † 4:25 "Kuwa menaa daamaa agoo kiyaa bagee yuwa bedaa noonaa ma masiipea" see menaa mee ko okoo kuwa yeetaa see menaa daamaa peneata doowoo siyaa bagee kuwa bedaa maamaa agoo kedaa taapea, maamaa ipi kedaa taapea yoka naadi aseta menaa.
4:25 Mat 13:12, 25:29

kisee kaa iyadaaka' see kuwa waa ewo. ²⁸ Magaa to mee me kaama poo keepa waadibaa iyawoo naadi kaama poo ota ekadaa siyaa. Iyaano ko petamanii kabagaa da pakaamaaga, iyawoo naadi kaama ukuu ekadaaka, kaama too poo ota yuwa kuwa miya ukuu kaa eebaa kedaaka, kisee iyawoo see. ²⁹ Poo ota yuwa kapoo kega naaki poo daano kaboo yoka bugi epoo mée me poo ota yuwa moga daataa siyaa. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa."

Sesawi poo keepa iyayaa-iyayaa ebea-ebea menaa

Mat 13:31-35, Luk 13:18-19

³⁰ Yesus me asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa kuwa inii ebea-ebea menaa kaa kaasee wegayaa? ³¹ Eto ko kisee: Mée ena sesawi poo keepa ena masegeeta wa me bugii da kaa weetayu. Sesawi poo keepaa to mee umina peedi, magaa da kaa poo keepa apanaa yuwa see see se. ³² Kiya weetaata kaama daamaa iyawoo naadi kaama piya wodoo to ebo kiwooka siyaa, bugi kaa weta agiyoo apanaa yuwa see see se. Kago ebo peeda-paada naadi kaama bedo yuwa kiyoo geka daamaa maagee siyaa. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa" see asigi.

³³ Ebea-ebea menaa kuwa see see Yesus me mée yuwa paagoo okoo me nekeeniya dimii doodoo too eewegageeki. ³⁴ Wa me mée yuwa paagoo ebea-ebea menaa ma taa see menaa kuwa eewegaano taa. Kiya Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo kuwa menaa nekeeniino yaato daamaa ase-manee segeeki.

Yesus me Galilea pikuu da kaa bo taa kiyaata menaa

Mat 8:23-27, Luk 8:22-25

³⁵ Mee naagoo uwaataa da Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Piku asii yaato pookee" see asigi. ³⁶ Okoo kuwa kiyoo topea bagee yuwa ekeata kaama Yesus mee tupi see komaa da kaa pakaanta kaama okoo paaya epo enaataa peetaa, apanaa bagee miya okoo me komaa yuwa kaa pakaanta kaama epo peegea. ³⁷ Uwo pikuu da taa peetaaka too ko bo ebo mega, biku-biku miya ebo kega. Uwo komaa da yiba seemedaaka naaki uwo pudii taano see kooka. ³⁸ Kiya Yesus Waa koma babu yaato mumo paga kaa toomoo ometaaki. Wa me topenaa see bagee yuwa me Waa maanegea. "Ei, Guru, inii uwo poonakea kuwa A me wisintaage ye?" see asegea. ³⁹ Waa anoogeeta kaama bo ma, piku ma kuwa "Koogo sikiinii" asigi naaki bo siki, biku-biku umina taa kega. ⁴⁰ Wa me okoo asiino, "Ikii kaasee wedaagea? Ikii me kaasee Ni kaa dimi namagaano taa kepea ya?" see asigi. ⁴¹ Okoo weda kaa dimi nagimeamookea. "Mee kaasee Mée? Biku-biku, bo kisee agiyoo kuwa Wa me menaa yayiino too" see aaseekea.

5

Paa agoo see mée ena Yesus me paa eebaa yaabagaapii seta menaa

Mat 8:28-34, Luk 8:26-39

¹ Okoo piku asii yaato Gerasa magaa kaa peemaayu. ² Koma yiba kaama maayoo kaa eseanigi too ko paa agoo see mée ena ogo maataa

see beapa yuwa kaa kaama migi. ³ Waa kiyoo omegee, toogee see mée. Waa omaago yoka mée me one gadimaano iyo, pose onee me miya iyo. ⁴ Mée me pose onee me wa me yagaa bado kaagaa eebaa gadimegeekea kiya wa me kuwa onee yuwa, yagaa kaa miya, bado kaa miya daataga-paataga naadi ekeasigi. Waa peneasiino bagee ena ma taa, se ukuwamaayaa. ⁵ Waa egapi yaato miya, daatooyiba yaato miya kataa-kataa ma menaa weganaa, peenaa segee see mée. Waa mée ogo maataa see yoo kiyoo miya peenaa segeeki, kuyee da taa miya nawenaa segeeki, bedaa waa ekaato maa to oma uguu me geemegee taa see, waa kisee mée to. ⁶ Waa beesekaa mokoo kaama Yesus deeta kaama yi-ibaga Wa paagoo meemaata kaama mumo maga kaa ekeasigi. ⁷ Wa me mena ebo kaa asiino, "Ei, Yesus, Asii-sege see Mée Ogatamee Yoopaa. Aa ma anii mapea menaa agoo? Eto ko A me Ogatamee ekaa weekee kaa yaai-yaai ma, boodi ma kuwa aa se kakiyaapa see nasii" see asigi. ⁸ Wa me Yesus kisee asigi mee ko Yesus Wa me keta "Aa paa aa, mee mée to ekeata kaama pooi" see asigi yoo. ⁹ Yesus me "A ekaa da maamee naa ya?" see asigi naaki "Anii ekaa da ko Legion, Paa Ebo Etaa see ekaa mee, inii paa maamaa eebaa yoka" see asigi. ¹⁰ Wa me Yesus paagoo maamaa aseেকে kaa "Apanaa magaa kaa peedaa taai see mée se asii" see asigi. ¹¹ Kuwa kaboo da woo kaa naa kaa kuyee da kaa ekena eebaa ebo etaa maga notaakea. ¹² Paa yuwa me maamaa aseেকে kaa "Inii kuwa ekenaa kuwa yiba pakaa-seemaanake yoka kitaa mée

seemiyaai" see asegea. ¹³ Yesus me "Daamaa, peeweei" asigi naaki paa yuwa mee mée to yiba kaama peedaa naadi ekena yuwa yibaa taa pe-seemedaakea. Seemedaa naadi kaama egoowee gidumedoota piku yiba dugumedaakea. Kuwa ekenaa kuwa maamaa eebaa, dua ribu waa naa mokoo. ¹⁴ Kiyoo ekena munitaa see bagee yuwa yaai naadi kuwa ukuwaanega menaa yuwa doodoota mee magaa kaa bagee ma, gebo kaa bagee ma kiyoo-kiyoo eeweganaakea. Mée yuwa okoo miya mee ukuwaanega kotoo diino see naadi medaakea. ¹⁵ Okoo Yesus paagoo meemaata deamaagea naaki mee paa ebo etaa seemeta see mée to mee aii toomuu taaki. Waa doka maataata totaaki, taki-takii miya taa kega. Okoo wedaagea. ¹⁶ Kuwa yumakaa ukuwaanega kotoo deepea bagee yuwa me "Wa me kisee paa yaabagaapeasigi, bedaa ekena yuwa miya kisee ukuwaanega" see menaa kuwa eewegagea. ¹⁷ Okoo me kuwa menaa yeeta kaama Yesus paagoo maamaa asekee kaa "Inii me magaa kaa kiyoo Aa se naatooi" see asegea. ¹⁸ Yesus mee bedaa mee komaa kaa pakaanigi too ko mee yumakaa paa agoo see mée to me Wa paagoo asiino, "Anii miya meenaka" see menaa maamaa asigi. ¹⁹ Kiya Yesus me waa asiino, "Taa, ee kaa pooi. Tuhan me aa kaepa kaa daamaa kaukuwapi menaa kuwa a me epa see bagee yuwa paagoo pe-eewegaai" see asigi. ²⁰ Kisee asigi naadi waa peedoota Dekapolis wee kaa bagee yuwa paagoo eewegaano, "Yesus me kisee daamaa naukuwapi" see menaa kuwa eeweganaaki naaki mée uduma dimi nagimegea.

Yesus me tadaa too pege-pege see apii ena tadaa yataa kiyaata kaama yoga ena miya aya andoo peeyaata menaa

Mat 9:18-26, Luk 8:40-56

²¹ Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo uwo asii yaato bedaa metaki peemaaga too ko mée okoo eebaa topea. Waa maayoo kaa eseanta toomu taaki too ko okoo Wa paagoo yigimeeiikea. ²² Kuwa kaboo da mée ena, mee magaa kaa sembahyang segee see ee kaa eboo mee Yesus paagoo migi. Wa ekaa da ko Yairus. Yesus paagoo meemaata kaama Wa me badoo da kaa esee-kudiinigi. ²³ Wa me maamaa asekee kaa "Niyoopane mee bogaano see koo taaka yoka meei, wa kaa yagaa yamaatagaai. Mee ikiyoo taa keta kaama waa aya toogeesi ke" see asigi. ²⁴ Kisee asigi naadi Yesus Waa mee mée to sekaataa peetaa, mée eebaa miya eta ma me-yigimeeiikea.

²⁵ Kuwa epo peegea bagee tabaa da api ena miya kitaa peega. Waa tahun gaasi ma wiya kisee too tadaa too peegee see apii. ²⁶ Dokter bagee mée eebaa waa kisee too yadeetaa see kiya iyo, taa kaano taa. Wa me kepee uduma mee agiyoo kaa tameepeata kiya mee agiyoo ebo kega, ebo kega siwooka. ²⁷ Yesus Wa me ukuwanaaki yuwa kuwa waa yeepa kemaata Yesus oko yaato kaama Wa me dokaa da pee-yaadeega. ²⁸ Wa me gaano, "Anii Wa me dokaa mee too yaadeeyaa miya mee agiyoo taa kaapa" see gaaga. ²⁹ Wa me dokaa pee-yaadeega naaki taka ena tadaa sikiinega. Wa me 'Mikee, eto ko ni me maa da kaa meanee taa see agiyoo mee taa

kega ii' see gaaga. ³⁰ Yesu me Ni me pesee agiyoo kuwa noonaa peega ii see kuwa nekeenta kaama kiyoo bagee yuwa paagoo asiino, "Ni me maapa dokaa da mee maamee me nayaadeegea naa ya?" see asigi. ³¹ Wa me topenaa see bagee yuwa me asiino, "Mée maamaa eebaa A paagoo yigimeeii naadi sipintaagea kuwa Aa miya deege yoka A me 'Maamee me nayaadeegea naa ya' see kuwa kaasee ya?" see asegea. ³² Yesu me maamee me nayaadeegea ya naadi kaama Wa gebo iiyagayaga. ³³ Mee apii to me mee agiyoo nataa kiyaagi ii see nekeenta kaama weda ebo kaa totomo ma Yesu paagoo esee-kudiinta toomuuka. Wa me "Ani me kisee koo sepa" see menaa kuwa asemaneegea. ³⁴ Yesu me waa asiino, "Niyoopane, a me mikee nagaano dimii mee me aa daba daagimaa peege. Koogo pooli, a kaa meanee taa see agiyoo kuwa kataa kiyaaga yoka" see asigi.

³⁵ Yesu me kuwa menaa asetaaka too ko mée noonaa Yairus me ee kaa kaama meemaagea. Okoo me Yairus asiino, "Ayoopane mee booga yoka wisintagaai, Guru mee a me ee kaa badaa se magaa, Waa gaagaa siyaakee se" see asegea. ³⁶ Kuwa menaa yuwa Yesu yeemaata kaama Yairus asiino, "Aa se wedaai, mikee nao see dimii mee too gaai" see asigi. ³⁷ Mée eebaa Wa sekaataa peegea kiya Wa me "Petrus ma, Yakobus ma, Yohanes ma kuwa too mee, ikii apanaa yuwa nakaayoo toomuu taai" see asigi. ³⁸ Yairus me ee kaa peemaata kaama deeyaa naaki mée okoo uduma mena ebo kaa maamaa yege ma, yii-yii ma seamoo taakea. ³⁹ Ee yiba pakaanta kaama Wa me asiino, "Ikii kaasee kaa

mena ebo kaa yege ma, yii-yii ma taakea ya? Waa boopa se, toomoo ompa ke" see asigi. ⁴⁰ Kiya okoo yakeakea. Yesus me okoo uduma yoo da kaa abagakomeeta kaama Wa me mee yogaa to me okonaka ma, Waa ma enaataa bagee wedoo to ma kuwa uduma badaa maadoota yogaa to topa kiwisii to kaa ⁴¹ peemaata kaama mee yogaa to yagaa da pe-peneasigi. Wa me "Talita kum" asigi. Mena nekeeniino yaato ko "Ukuyogaa peedii to Ani me aa kasiino ko anoogii" see mee. ⁴² "Anoogii" asigi naaki taka ena mee ukuyogaa to anoogeeta peenaaka. Kiyoo topea bagee uduma dimi nagimaano ebo. Waa ko tahun gaasi ma wiya ometa see ukuyogaa. ⁴³ Yesus me okoo maamaa asiino, "Kuwa ukuwapa-ukuwapa kuwa mée se eewegaai" see asigi. Bedaa "Yogaa to naadi kaapa yoka naano agiyoo manii" see asigi.

6

Nazaret magaa kaa bagee me Yesus wisintaata menaa

Mat 13:53-58, Luk 4:16-30

¹ Kiyoo kaama peedoota Wa me magaa kaa, Wa me topenaa see bagee yuwa miya Wa sekaataa peegea. ² Peemaata kaama Sabat naagoo Waa kiyoo sembahyang segee see ee yiba seemeta kaama mée topetaa. Wa me mée topetaa see menaa yiitoo see bagee mée eebaa dimi nagimegea. Okoo me wegaano, "Kuwa menaa kuwa kayoo kaama naa masipi ya? Wa me esee dimi ipi kigi kuwa kaasee? Wa me yagaa da me dimi nagii-nagii agiyoo ukuwaaniyaabuu segeeki kuwa maagiyoo naa tawapi naa ya? ³ Waa piya

kapataa see mée, se maa? Maria yoopaa mee, se maa? Waa ma kenagaa yuwa kuwa Yakobus ma, Yoses ma, Yudas ma, Simon ma kuwa, se maa? Bedaa ukuyogaa yuwa miya nakaayoo inii paaya enaataa topea yoka" see wegagea, kisee Waa wisinegea. ⁴ Yesu me okoo asiino, "Nabi bagee kuwa ko mée me ebo ekeasiyaa kiya okoo me magaa kaa bagee ma, okoo ma kenagaa ma, okoo me ee kaa bagee ma kuwa me too ebo se ekeasiyaa" see asigi. ⁵ Wa me dimi nagii-nagii agiyoo eebaa kiyoo agoo kiyaano iyo. Ikiyoo yago bagee ekea wiya, wedo waa naa too okoo kaa yagaa yamaataata kaama ikiyoo yataa kiyaagi.* ⁶ Yesu me okoo me mikee nagaano dimii mee taa yaai naadi dimi nagimaano ebo.

Yesu me topenaa see bagee "Tkii kisee ukuwanaa, peenaa taai" see ase-manee seta menaa

Mat 10:5-15, Luk 9:1-6, 10:4-11

Kiyoo kaama Yesu Waa kiyoo-kiyoo maga nawenaa, mée topenaa, kisee ukuwanaa, peenaa segeeki. ⁷ Kuwa kaboo da Yesu me Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiya "Meei" asigi. Meemaagea kaboo okoo me paa yuwa yaaba-gaapeasi naadi pesee da okoo kaa mantayu. Mantaata kaama okoo mée ekea wiya maga ena kaa pooi, mée ekea wiya maga ena kaa pooi, kisee Wa me okoo yawuditaata peeyaano see

* **6:5** "Wa me dimi nagii-nagii agiyoo eebaa kiyoo agoo kiyaano iyo" see menaa mee ko mee magaa kaa Yesu me dimi nagii-nagii agiyoo ukuwayaa kiya kiyoo bagee yuwa me mikee gaano dimii mee taa kuwa me eebaa ukuwaaniyaano taa, see menaa mee.

kaboo ⁸ Wa me okoo asiino, "Ikii peenaaka too agiyoo se dogaa. Naano agiyoo, ayaa, kepe ayaabu, kisee agiyoo kuwa ekeasii. Tamoo da mee too daamaa dogaa, ⁹ bado doko miya magaai kiya doka wiyaagoo to mee se dogaa. ¹⁰ Ee ena kaa peemaata kaama okoo me ikii daamaa badaa kimaapea kepa ko mee ee kaa too eeomegee, toogee taai, apanaa magaa kaa peeyaa naagoo too pooi. ¹¹ Maga ena kaa bagee me ikii badaa kimagaano miya be, ikii me eewegayaa menaa miya be kiyu ko ikii pono kaboo okoo gaamaasi naadi ikii badoo da kaa maga ponee yuwa takadekumii" see asigi. ¹² Asigi naadi okoo peedoota mée yuwa paagoo "Ikii uduma ikii me pedeo yuwa ekeata Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo, toowoo taai" see menaa kuwa eeweganaakea. ¹³ Paa maamaa eebaa miya yaabagaapeasegea, bedaa mée eebaa okoo kaa minyak uwoo miya yawidimegea naaki okoo kaa meanee seta agiyoo kuwa taa kedaakea, kisee agiyoo kuwa okoo me ukuwanaa seta.

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes mee boota menaa

Mat 14:1-12, Luk 9:7-9

¹⁴ Kuwa kaboo da Yesus Wa ekaa da ogo peega naadi kaama Galilea wee kaa eboo Herodes mee Wa kaa menaa yuwa yeegi. Mée noonaa me wegaano, "Mee mée mee ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes boomi mee. Waa boota kaama aya andoo peepi kemaata kuwa dimi nagii-nagii agiyoo kuwa ukuwamaayaa" see wegagea. ¹⁵ Kiya mée noonaa me wegaano, "Mee ko nabi

Elia mee" see weganaakea. Bedaa mée noonaa me "Waa ko nabi bagee ena, idukaa nabi bagee ena mokoo" see weganaakea. ¹⁶ Kiya Herodes me kuwa menaa yeeta kaama wegaano, "Okoo se. Mee ko Yohanes. Idukaa ani me 'Wa me mumoo to nadaakumii' see asema yoka waa boota kaama aya andoo peepi" see wegagi.

¹⁷⁻¹⁸ Yohanes boota-boota menaa mee ko kisee: Petamanii Herodes me waebee Pilipus woga ekaa da ko Herodias mee oma yagoemi. Oma yagoemi kemaata Yohanes me Herodes paagoo "Agaabee woga mee aa goeano ko daa" see asegeeki. Kisee asegeeki naadi Herodes me "Yohanes mee pe-peneata digiyoo ee yiba nado-geamaai" see asigi. Asigi naadi digiyoo ee yiba dogeamaagea. ¹⁹ Yohanes me "Aa kisee goeano ko daa" see asigi menaa kuwa me Herodias mee kagoo ebo, Yohanes mee patamaano dimii agoo kiya iyo. ²⁰ Mee ko Herodes me 'Yohanes mee dimi topoo, daamaa wigintaata pedeo taa see mée ii' see gaagi kemaata Yohanes mee wedaagi. Waa digiyoo ee yiba toogeeki kaboo Herodes me taamege-taamege segeeki. Wa me Yohanes me menaa yiitoo taaki too waa dimi abaano ebo kiya waa yiitoo taano ede. ²¹ Kisee kemaata Herodias me Yohanes mee patamaano iyo kiya kaawaa ena waa patamaano etaa da agoo kega. Mee ko kisee: Herodes mee kabata naagoo kenoo kaa naano agiyoo naano see naadi ekaa yago bagee yuwa ma, tentara ebo-ebo yuwa ma, Galilea wee kaa tuku-tuku bagee apanaa yuwa ma okoo uduma kutuu semaagea. ²² Kuwa kaboo da Herodias yoopane mee Herodes ikigii

to taa waanena-peena senaaka. Herodes waa esee ede kigi, waa ma epo notaakea bagee yuwa miya ede kegea. Wa me mee ukuyogaa to asiino, "A me ede kiyaa agiyoo kuwa kaniipa. ²³ Mikee, A me naidimiyaa agiyoo kuwa taa ma taa kaniipa, se kaniino ko daa. Ni me ebo totaa see magaa kuwa yupigapi wigintaata kaama naayaato kuwa miya kaneeyaa" see asigi. ²⁴ Mee ukuyogaa to peedoota okooto paagoo asiino, "Ani me maagiyoo idimaano daamaa naa ya?" see asega naaki "Uwo mée yatukumeta mée Yohanes mumoo to mee anii nii see asii" see asega. ²⁵ Ukuyogaa to moga peedoota Herodes paagoo asiino, "Uwo mée yatukumeta mée Yohanes mumoo to mee nadaageeta piring kaa ekeata eto kiipaa neekee ede" see asega. ²⁶ Herodes mee menaa da yaai, dimi boodi ebo kiya wa me mée uduma gii da kaa "A me ede kiyaa agiyoo se kaniino ko daa" see asigi kemaata iyo. Wa me "Aa kaniino be" see kuwa se wegamaayaa yoka ²⁷ okaa yago bagee ena paagoo asiino, "Wa me mumoo to daageeta doomeei" see asigi. Asigi naadi peedoota digiyoo ee kaa Yohanes ogo daageeta kaama ²⁸ mumoo to piring kaa ekeata doodoota mee ukuyogaa to paagoo manigi. Kiyoo kaama mee ukuyogaa to me okooto manega. ²⁹ Yohanes me topetaa see bagee yuwa me kuwa menaa yeeta kaama bootaa da masegeeta kaama mée ogopa beapa yiba ogo maagea.

Mée lima ribu naano agiyoo Yesus me maamaa

*eebaa yaagoo kiyaata menaa**Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-13*

³⁰ Yesus me topenaa see bagee yuwa Wa me miyoo taa kiyoo-kiyoo peedaa siyaata kaama bedaa okoo Wa paagoo metaki meemaagea. Okoo me "Kisee agiyoo ukuwanaa sepe, kisee menaa mée topenaa sepe" see menaa kuwa uduma Wa paagoo eewegagea. ³¹ Kuwa ka-boo da mée maamaa eebaa Wa paagoo metaa, peetaa segeekeka naadi kaama Waa ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma okoo naano agiyoo naano iyo. Kisee kemaata Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Meei, inii too keedaa koogo toomuu taano see yoka Anii ma epo enaataa peedoota mée taa see yoo niipooi" see asigi.

³² Okoo too koma kaa pakaanta kaama peedoota mée taa see yoo ³³ kiya mée eebaa Yesus mee kitaa peegi naadi wa me magaa kaa, wa me magaa kaa kaama yiibaga peedoota maayoo kaa taa Yesus peemagaapi yoo kiyoo okoo keta peemaagea. ³⁴ Yesus mee uwo yaaguu da kaa peemaata kaama deamaagi too ko mée eebaa totaakea. Wa me epa nao see gaagi. Okoo domba wodaa tabaa da domba munitaa see mée taa see bagee yuwa mokoo yoka naadi Waa mena eebaa okoo topetaa. ³⁵ Mee naagoo uwaataa da Wa me topenaa see bagee yuwa meedoota Wa paagoo asiino, "Uwaapeasega ke, nakaayoo ee taa, bugi taa see magaa yoka ³⁶ kuwa bagee kuwa 'Peedaa taai' see asii, okoo gebo kaa magaa kaa naano agiyoo edaasi ke" see asegea. ³⁷ Kiya Wa me okoo asiino, "Naano agiyoo kuwa ikii me okoo manii" see asigi. Okoo me asiino, "Sooi,

perak kepee ogei me badoo wiya kuwa miya iyo kiya naano agiyoo pee-yaedaageeta manii ye?" see asegea.† ³⁸ Wa me asiino, "Ikii roti magu magoo topa? Pe-dii" see asigi. Okoo pe-deegeeta kaama "Nakaayoo inii roti magu idibi, doge imi wiya topa" see asegea. ³⁹ Wa me kiyoo topea bagee yuwa asiino, "Ikii uduma wa too kutuu, wa too kutuu naadi boo dagi kaa animaaaii tai" see asigi. ⁴⁰ Mée noonaa ko mée wiya ma gaasi wa too kutuu, mée noonaa ogei me badoo ena wa too kutuu, kisee wa too kutuu, wa too kutuu semaata kaama animaaaiikea. ⁴¹ Wa me kuwa roti magu idibii to ma, doge imi wiya ma kuwa masegeeyu naadi epoo to yaato pakaa-deeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa asigi. Kuwa roti magu yuwa kabatagaa semaata kaama mée yuwa paagoo yawudikomeesi naadi Wa me topenaa see bagee yuwa goo-maneeeyu. Bedaa doge imi wiya kuwa miya kisee kiyoo topea bagee yuwa uduma yawudikomeeyu. ⁴² Okoo uduma naano sikii, bekataa. ⁴³ Kiyoo kaama roti ma, doge ma koga topa ponee-panaa yuwa kuwa Wa me topenaa see bagee yuwa me meei naadi kaama iduunee ayaa gaasi ma wiya pudii aweamaagea. ⁴⁴ Kiyoo okoo nota bagee yuwa mée eebaa, api, yoga se egaa see, paayogaa too lima ribu.

† **6:37** Perak kepee mee ko mée ena me egapii ena ukuwayaa yuwa kaa perak kepee ena masiyaa. Perak kepee ogei me badoo wiya kuwa gaayu ko mée ena me egapii gakata keno petoo yiba ukuwagee seta doodoo maseta kepee kuwa.

*Yesus piku dagii da taa bado me peeta menaa
Mat 14:22-33, Yoh 6:16-21*

⁴⁵ Kuwa nota bagee yuwa Yesus me "Koogo peedaa taai" asiino see naadi kaama Wa me topenaa see bagee yuwa "Ikii keta koma kaa pakaanta piku asii yaato Betsaida magaa kaa pooi" see asigi. ⁴⁶ Kuwa nota bagee yuwa "Koogo peedaa taai" see aseta kaama sembahyang taano see naadi pakadoota maga kutuu ena kaa pakaa-maayu. ⁴⁷ Digiyo takiinega see kaboo Wa me topenaa see bagee yuwa piku semoo to kaa komaa da kaa topea. Yesus mee kuyee da kaa Wa too totaaki too ⁴⁸ deeyaa naaki Wa me topenaa see bagee yuwa bo ebo okoo poono yaato kaama mega yoka poono kana. Aweepegeeka see kaboo Yesus mee uwo dagii da taa peedoota okoo paagoo peemaata kaama amoo-sege taano see koo taaki too ko ⁴⁹ okoo me Waa bado me uwo dagii da taa peetaaki see deeta kaama paa yaai naadi ebo menaa-menaakea. ⁵⁰ Okoo uduma kisee deeta kaama esee wedaagea kiya Wa me moga asiino, "Taa, Anii yoka ikii se wedaai" see asigi. ⁵¹ Waa okoo paagoo komaa da kaa pakaanigi naaki bo taa keepeasega. Okoo dimi nagimaano ebo. ⁵² Mee ko yumakaa Yesus me roti maamaa eebaa yakiyaabuu sipi mee okoo daamaa nekeeniino taa, okoo dimi eboo yoka dimi nagimaano ebo.‡

‡ **6:52** "Yesus me roti maamaa eebaa yakiyaabuu sipi mee okoo daamaa nekeeniino taa" see menaa mee ko Yesus Waa kisee agiyoo uduma ukuwamaayaa see Mée to kemaata Wa me bo taa kiyaano mee miya ukuwamaayaa yoka dimi se nagimisi naadi nekeeniino menaa mee.

Yesus me Genesaret magaa kaa mée kaa meanee seta agiyoo yataa kiyaabuu seta menaa

Mat 14:34-36

⁵³ Okoo uwaasii yaato Genesaret magaa kaa peemaata kaama komaa da one opeetaata eke. ⁵⁴ Okoo koma yiba kaama maayoo kaa peanigi too ko kiyoo bagee yuwa me Yesus mee moga nekeenega. ⁵⁵ Okoo peedoota mee magaa kaa, mee magaa kaa mena ogo peeyaagea. Ikiyoo yago bagee yuwa uduma okoo me ometaa see keagee yuwa ma Wa paagoo doomegea. Mée me "Eto Waa amokiyoo tupi, eto Waa yamokiyoo tupi" see asenaa see yoo kiyoo-kiyoo Wa paagoo doomegea. ⁵⁶ Wa me peenaa, nawenaa see magaa uduma, ebo magaa kaa miya, peedi magaa kaa miya, boba kaa magaa kaa miya kiyoo-kiyoo ikiyoo yago bagee yuwa mée kutuu taa see yoo kiyoo eemedaakea. Okoo me Wa me doka otoo to kuwa "Peenaa nayaadee siyaape ye?" see asegea naaki Waa yaadee sepea bagee yuwa kuwa uduma okoo kaa meanee seta agiyoo kuwa taa kedaakea.

7

Mée me otoopa asii-wega-wega siyaa menaa

Mat 15:1-20

¹ Kaawaa ena Parisi kaa bagee noonaa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee noonaa ma okoo Yerusalem magaa kaa kaama peedoota Yesus paagoo kutuu semaata ² deamaagea naaki Wa me topenaa see bagee noonaa diiyoo se deeta yagaa keta uwo wetogeano taa kaa naano agiyoo notaakea. ³ Parisi kaa bagee yuwa ma,

apanaa Yahudi bagee yuwa ma kuwa gaayu ko okoo me bagee yuwa me idukaa kaama wegawoo seta menaa kuwa okoo me miya peneata deewoo siyaa, kuwa ko kisee: Yagaa da keta uwo wetogemaata kaama too naano agiyoo naano dagu. ⁴ Bedaa kisee miya okoo pasar kaa peegeeta ee kaa meemaata kaama diiyoo deekee kaa okoo ekaato uwo wetogemaata kaama too naano agiyoo nuyaa. Okoo me kisee ipiipi see deewoo siyaa menaa kuwa maamaa eebaa, kuwa ko mooki, otaawee, totaano, kisee agiyoo kuwa miya diiyoo deekee kaa uwo kaa wetogetaa siyaa.* ⁵ Kisee kemaata Parisi kaa bagee yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me Yesus asiino, "A me topenaa see bagee kuwa okoo me Yahudi bagee me asii-wega-wega menaa kuwa diiyoo se deegea. Okoo naano agiyoo naano taa kaboo yagaa keta uwo se wetogetaa see kuwa kaasee kaa ya?" see asegea. ⁶ Wa me okoo asiino, "Ikii dimi daamaa pogapoga bagee kuwa yaai. Nabi Yesaya me wegata menaa mee mikee ikii kaa miya kiwegata, mee ko kisee:
'Kuwa bagee kuwa ebee to me too Anii ebo naekee segeeke,

* **7:4** Parisi kaa bagee me diiyoo deekee kaa uwo kaa wetogetaa see kuwa ko okoo me gaano, 'Daa seta agiyoo ewo kaa yaadee sepa ye naadi naano agiyoo naano taa kaboo yagaa keta uwo wetogeano gaano pedeo. Anii kisee uwo kaa ipiipi se wetogiyu ko Ogatamee me anii ootopa, pedeo see mée to see nadiipi' see gaata. Kiya Ogatamee me menaa yiba kisee uwo kaa wetogeai see menaa kuwa ebeano taa yoka kuwa menaa kuwa okoo me ootopa asii-wega-wega menaa yuwa too.

dimi menaa da me taa,
okoo dimi mena yaato beesekaa.

⁷ Okoo me Anii naapaageekaa kuwa makapaa,
bedaa okoo me mée tupiwoo siyaa menaa
kuwa miya mée me otoopa asii-wega-wega
menaa yuwa too'

see menaa kuwa ikii kaa miya kiwegata. *Yes*

29:13 ⁸ Ogatamee me mée aseta menaa kuwa
ikii me eke-bake segeekaa, mée me asii-wega-
wega menaa kuwa too peneata deewookea" see
asigi. ⁹ Bedaa Wa me asiino, "Ikii ko ikii me asii-
wega-wega menaa yuwa deewoo taano see naadi
Ogatamee me menaa kuwa wisintagaa segeekaa.
Ikii kisee ukuwaano ipi see bagee yuwa. ¹⁰ Kuwa
ko Musa me aseta menaa ena mee ko kisee:
'Okonaka ebo ekeasii' see aseta. Bedaa mena
ena miya kisee: 'Okonaka wisineekee kaa pedeo
menaa asiyaa bagee kuwa wogeepeasii' see aseta
menaa mee miya agoo. ¹¹ Kiya ikii me wegawoo
seta menaa kuwa wa too ena, mee ko kisee:
'Mée ena me okonaka paagoo "Ekea me gaano
pedeo agiyoo kuwa kineeyaa kiya Ogatamee
paagoo manega keekaa" see asiyu ko ¹² Ogatamee
paagoo manta agiyoo yoka okonaka paagoo se
maniyaa' see menaa kuwa ikii me asiyaa. Ikii me
asiyaa menaa kuwa me wa me okonaka paagoo
agiyoo ena ma se maniyaa. ¹³ Kisee ikii me
asii-wega-wega menaa kuwa me Ogatamee me
mée aseta menaa peedi naadi eke-bake segeekaa.
Ogatamee me aseta menaa apanaa eebaa kuwa
miya ikii me kisee eke-bake segeekaa" see asigi.

¹⁴ Yesus me bedaa kiyoo kutuukea bagee yuwa

"Meei" asigi. Wa me okoo asiino, "Ikii uduma daamaa nayii, nekeenii. ¹⁵ Ogatamee me otoopa bagee mée diino kuwa ko mée yiba seemiyaa agiyoo kuwa me se. Kuwa agiyoo yuwa me mée se pedeo kiyaayaa kiya mée semoo yiba kaama pedeo dimii, pedeo menaa kuwa me too mée pedeo kiyaayaa. ¹⁶ [Apa agoo see bagee daamaa yii" see asigi.]

¹⁷ Kuwa menaa okoo paagoo eewegadoota ee yiba pakaanigi kaboo Wa me topenaa see bagee yuwa me Waa asiino, "A me ebea-ebea menaa mee nekeeniino yaato mee kaasee ya?" see asegea. ¹⁸ Wa me asiino, "Ikii miya se nekeenegea ye? Mée yiba seemiyaa agiyoo kuwa uduma mée se pedeo kiyaayaa agiyoo, see kuwa ikii ewo ye? ¹⁹ Kuwa agiyoo kuwa dimi mena yiba se seemiyaa kiya kadapoo yiba seemeta kaama daba tameepeasiyaa, se maa?" see asigi. Wa me kisee asetaagi naaki naano agiyoo uduma naano dagu kiyaata. ²⁰ Bedaa Wa me asiino, "Mée pedeo kiyaayaa agiyoo kuwa ko mée semoo yiba kaama pakayaabuu siyaa yuwa kuwa too. ²¹ Dimi yiba kaama agoo kedaa siyaa yuwa kuwa ko kisee: pedeo dimii ma, otoopa api doonaa, paayogaa doonaa taano ma, oma masiino ma, mée wugiino ma, ²² tobaaka taano ma, kepe ou, agiyoo ou dimii ma, pedeo ukuwaano ou dimii ma, mée deebaa taano ma, otoopa ou dimii kaa ukuwanaa taano ma, anii naaki ou see dimii ma, mée badiino ma, ebo poga-poga dimii ma, dimi taa kaa ukuwanaa, peenaa taano ma ²³ kuwa uduma dimi yiba kaama agoo kedaa siyaa. Kuwa

pedeo dimii, pedeo menaa kuwa me mée pedeo kiyaayaa" see asigi.

Siro-Penisia kaa apii ena me Yesus mikee gaata menaa

Mat 15:21-28

²⁴ Kiyoo kaama Yesus peedoota Tirus magaa kaa peemaata kaama ee ena yiba seemetaa. Mée me Waa mee ee yiba tupi see ipi kegea kuwa Waa be kiya iyo, okoo ipi kegea. ²⁵ Kuwa kaboo da api ena Yesus tupi see menaa yeedoota moga Wa me badoo da kaa esee-kudiinega. Wayoopane paa agoo. ²⁶ Mee apii mee ko Siro-Penisia magaa kaa Yunani tomaa kaa apii. Wa me Yesus paagoo asiino, "A me mee paa mee niyoopane kaa kaama yaabagaapeasiipe ye?" see asega. ²⁷ Yesus me waa asiino, "Yoga yuwa okoo keta naano agiyoo sikii-sikii nuyaakee, okoo me naano agiyoo masegeeta kaama kameno maniino ko pedeo" see asigi.† ²⁸ Apii to me asiino, "Neataagi, A me wegage kuwa mikee kiya yoga yuwa me naano agiyoo noogee yoo kaama eseanee siyaa ponee-panaa yuwa kuwa kameno

7:23 Mat 12:34-35 † **7:27** "Yoga yuwa me naano agiyoo masegeeta kameno maniino ko pedeo" see mee mena nekeeniino yaato ko yoga yuwa kuwa Israel bagee ebea-ebea. Kameno kuwa apanaa tomaa kaa bagee ebea-ebea. Yesus mee Israel bagee paagoo eepeenaa taano see naadi meta, apanaa tomaa kaa bagee paagoo kiipaa se, see kuwa mee apii to nekeensi naadi ebea-ebea menaa mee.

me nuyaa" see asega.‡ ²⁹ Yesus me waa asiino, "Kuwa a me daamaa wegage menaa kuwa me aa koogo pooi, mee paa mee ayoopane ekeata peega yoka" see asigi. ³⁰ Asigi naadi waa peedoota ee kaa peemaata kaama deeyaa naaki mee paa da pe-seomega, yogaa to komoo da kaa daamaa ometaaka.

Yesus me apa takiinta bagee ena daamaa yakiyaata menaa

³¹ Kuwa kaboo da Yesus mee Tirus magaa kaa kaama peedoota Sidon magaa doodoo Galilea piku geboo da kaa Dekapolis wee kaa magaa ena kaa peemaayu. ³² Peemaata kaama apa takiinta mée ena Wa paagoo eemegea. Mee mée to mena wegaano kana. Yesus me yagaa wa kaa yamaasi naadi maamaa asegea. ³³ Yesus me waa badaa maadoota amoo maa kaa mée taa see yoo eepeemaata kaama yagaa kepo wiya mee mée to apa togo wiya kaa pe-sebaata eke. Kiyoo kaama dabeedi taakomeeta kaama mee mée to dabegea da pe-yaadeeyu. ³⁴ Yesus me emaa epoo to yaato deataata kaama aa-waa ma "Epata" see asigi. Mee ko "Wodaanii" see menaa mee. ³⁵ Asigi naaki taka ena mee mée to apa miya wodaanigi, dabegea da miya gakadeenigi naadi kaama mena daamaa wegagi. ³⁶ Yesus me kiyoo bagee yuwa maamaa asekee kaa "Ani me ukuwaga kuwa mée se asii" see asigi. Wa me omaago ma mée

‡ **7:28** "Naano agiyoo eseanee siyaa ponee-panaa yuwa kuwa kamento me nuyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko mee apii to me kuwa A me Israel bagee maniino agiyoo kuwa peenaa too neeta kaama ni me yogaa to kaa agiyoo mee nataa kiyaaape ye naadi ebea-ebea menaa mee.

se asii see asigi kiya kuwa menaa yuwa maamaa eeweganaakea. ³⁷ Mée uduma dimi nagimaano ebo kaa asiino, "Wa me ukuwayaa agiyoo uduma daamaa too. Apa takiinta bagee miya mena daamaa yeeyaayu, bedaa mena wegaano naka see bagee yuwa miya mena daamaa wegayaayu, kisee daamaa ukuwayaabuu taa see Mée" see asegea.

8

Yesus me mée empat ribu naano agiyoo yaagoo kiyaata menaa

Mat 15:32-39

¹ Kaawaa ena ma mée maamaa eebaa Yesus paagoo kutumeeiikea. Kiya naano agiyoo kiyoo taa yoka Yesus Wa me topenaa see bagee yuwa "Meei" asigi. Meemaagea kaboo Wa me asiino, ² "Kuwa bagee kuwa okoo unu wedo Ni paagoo niitopea kiya naano agiyoo taa yoka epa nao. ³ Okoo naadi ma peeweei see asiyu ko okoo eta mana kaa naadi kaa boomagaa taapea. Okoo mée noonaa beesekaa bagee yoka" see asigi. ⁴ Wa me topenaa see bagee yuwa me asiino, "Sooi, nakaayoo ee taa, bugi taa see magaa. Okoo mée eebaa yoka naano agiyoo naano sikii-sikii see kuwa kayoo kaama masiipea?" see asegea. ⁵ Yesus me "Ikii roti magu magoo topa?" asigi naaki "Roti magu petoo" see asegea. ⁶ Kuwa bagee yuwa "Animagaai" see asigi. Kiyoo kaama roti magu petoo to masegeeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa asigi. Aseta kaama roti kabatagaa naadi Wa me topenaa see bagee yuwa goo-maneeta kaama mée yuwa

uduma yawudikomeegea. ⁷ Doge imi wiya waa naa miya agoo. Wa me kuwa kaa Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa aseta kaama "Ikii me kuwa miya mée yuwa paagoo eewudii" see asigi. ⁸ Okoo uduma naano sikii, bekataa. Kiyoo kaama roti koga opa topa yuwa meei naadi iduunee ayaa petoo pudii aweamaagea. ⁹ Kiyoo okoo nota bagee yuwa mée eebaa, empat ribu waa naa. Noomaata kaama Wa me okoo "Koogo peedaa taai" see asigi. ¹⁰ Kiyoo kaama Waa ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa koma kaa pakaanta kaama piku asii yaato Dalmanuta wee kaa peeta.

Parisi kaa bagee me Yesus "Aa dimi nagii-nagii see agiyoo mée deeyaai" see aseta menaa

Mat 16:1-4

¹¹ Kuwa kaboo da Parisi kaa bagee noonaa meemaata kaama Yesus ma aawisiikea. Okoo me Yesus mee kaasee mée to gaadee taano see naadi kaama asiino, "Inii Aa mikee kisee Mée ii see kanekeensi naadi agiyoo ena, epoo to wodoo kaama dimi nagii-nagii agiyoo ena mée deeyaai" see asegea. ¹² Yesus me gaagaa see dimii mee ebo kaa asiino, "Eto mee begaa kaa bagee okoo me Waa mikee kisee Mée ii see kuwa nekeensi naadi dimi nagii-nagii agiyoo naidimetaakea kuwa kaasee kaa ya? Anii mikee kisiino ko: Anii mikee kisee Mée ii see nanekeensi naadi agiyoo mee eto mee begaa kaa bagee yuwa si yaukuwaapa" see asigi. ¹³ Aseta kaama bedaa koma kaa pakaanta kaama Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa piku asii yaato peeta.

Parisi kaa bagee ma, Herodes ma okoo me menaa yuwa si yayeesi naadi menaa

Mat 16:5-12

¹⁴ Okoo pikuu da taa komaa taa peetaaka too Wa me topenaa see bagee yuwa deegea naaki naano agiyoo gaabuu, dogaano taa, roti magu ena too too koma yiba topa. ¹⁵ Yesu me okoo gaamaasi naadi asiino, "Parisi kaa bagee yuwa ma, Herodes mee ma okoo me ragi yeeyee kuwa ikii gaai, nekeenii" see asigi.*

¹⁶ Kisee asigi naadi kaama okoo me aawegaa taano, "Mee kaasee menaa? Inii roti dogaano taa naadi méé asigi menaa da yoka" see asegea.

¹⁷ Okoo dimi abanaakea kuwa Wa me nekeenta kaama asiino, "Roti dogaano taa menaa mee kaasee kaa aawegaakea ya? Ikii nekeeniino taa ye, ikii dimi ewo ye? Ikii dimi mena eboo ye?"

¹⁸ Ikii emaa agoo kiya se deegea ye? Ikii apa agoo kiya mena si yeegea ye? Kuwa miyoo taa ukuwaandaa seta yuwa kuwa ikii gaabuu sepea ye? ¹⁹ Kuwa roti magu idibii to kuwa Anii kabatagaa naadi kaama méé lima ribu nomea. Noomaata kaama ikii koga topa yuwa meei naadi iduunee ayaa magoo aweamaamea ya?" asigi naaki "Iduunee ayaa gaasi ma wiya" asegea.

²⁰ "Bedaa kuwa roti magu petoo to kuwa miya Anii kabatagaa naadi méé empat ribu nomea. Noomaata kaama ikii koga topa yuwa meei naadi iduunee ayaa magoo aweamaamea ya?"

* **8:15** "Okoo me ragi yeeyee kuwa ikii gaai" see aseta menaa mee mena nekeeniino yaato ko okoo me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa gaai naadi ebea-ebea menaa mee. **8:15** Luk 12:1

8:19 Mrk 6:41-43

asigi naaki "Iduunee ayaa petoo" asegea. ²¹ Wa me okoo asiino, "Ikii eto miya se nekeenegea ye?" see asigi.†

Yesus me Betsaida magaa kaa emaa digiyoo see mée ena emaa daamaa yakiyaata menaa

²² Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma okoo Betsaida magaa kaa peemaaga too ko emaa digiyoo see mée ena agoo naadi Yesus paa-goo eemegea. "Wa kaa yagaa yamagaape ye?" see asegea. ²³ Yesus me mee mée to yagaa peneata badaa maadoota mée toogee yoo kaama amaa kaa eepeemaata kaama mee mée to emaa masii to kaa dabeedi taakomeeyu. Wa me mee mée to kaa yagaa pe-ekeata kaama asiino, "Aa agiyoo naa deege ye?" see asigi. ²⁴ Mee mée to iiyaata kaama asiino, "Mée yuwa deega kiya piya wodo yuwa peenaaka keenda" see asigi. ²⁵ Bedaa Yesus me kaagaa ena ma wa me emaa masii to kaa yagaa yamaataagi. Waa emaa wikiinta kaama maamaa iiyaagi naaki emaa diino keago, agiyoo-pagiyoo uduma daamaa deegi. ²⁶ Yesus me waa asiino, "Koogo ee kaa pooi kiya amokomee magaa mee kaa metaki se pooi" see asigi.

*Petrus me "Yesus Aa ko Ogatamee me kawig-intaata Mée, Ebo Kristus mee" see aseta menaa
Mat 16:13-20, Luk 9:18-21*

²⁷ Kiyoo kaama Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma peedoota Kaisarea Pilipi magaa

8:20 Mrk 8:8-9 † **8:21** "Ikii eto miya se nekeenegea ye?" see aseta menaa mee ko Yesus mee roti maamaa eebaa agoo kiyaabuu taa see Mée yoka 'Naano agiyoo dogaaano taa yaa' see kuwa se gaai naadi aseta menaa yuwa.

kaa. Eta mana kaa Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo asiino, "Mée me Anii maamee see nagaageekea?" see asigi. ²⁸ Okoo me asiino, "Mée noonaa me Aa ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes boomi mee see kagaageekea, mée noonaa me idukaa nabi Elia mee, mée noonaa me apanaa nabi bagee ena, see kagaageekea" see asegea. ²⁹ Wa me asiino, "Kiya ikii gaayu ko Anii maamee see nagaagea?" see asigi. Petrus me asiino, "Aa ko Ogatamee me Aa ebo towoose naadi kawigintaata Mée, Ebo Kristus mee" see asigi. ³⁰ Wa me okoo omaago ma asiino, "Anii kisee Mée see kuwa mée ena ma se naasii" see asigi.

*Jesus me "Anii bogaata" see aseta menaa
Mat 16:21-28, Luk 9:22-27*

³¹ Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa tupiino see naadi asiino, "Mée Yogaa mee Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma, imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me Wa kaa ae-wae siyaayaa agiyoo kuwa maamaa yaukuwamaata kaama mée me booyaatagea kuwa gaano pedeo. Kiya wedaagoo to naagoo Waa aya andoo pootagi" see asigi. ³² Wa me kuwa menaa awee da kaa eewegagi. Kiya Petrus me Yesus monaa eepeegi. Wa me ego-tago see kaa "Kisee menaa se wegaai" see asigi. ³³ Kiya Yesus ikigi pe-maataata Wa me topenaa see bagee apanaa yuwa deeta kaama Petrus ego-tago see kaa asiino, "Iblis, aa pooi. A me gaage dimii kuwa Ogatamee me dimii se, mée me dimii too" see asigi.

³⁴ Kiyoo kaama Wa me kiyoo topea bagee yuwa ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma okoo uduma "Meei" asigi. Wa me okoo asiino, "Okoo Ni sekaataa nameeno see dimii agoo see bagee kuwa ko okoo me gaata-gaata yuwa too ede see dimii mee wisintaata kaama piya boko ma doowoo see bagee kuwa too Ni sekaataa namiyaa. ³⁵ Kuwa ko okoo ekaato koogo daba toono see naadi umiwoo, toowoo siyaa bagee kuwa usiyaato ko umina pedeo kaatagea. Kiya okoo ekaato ekegataata kaama Anii ma, Ni me doometa menaa ma kuwa napeneata kemaata Ni kaa nabooyaa bagee kuwa okoo usiyaato ko daamaa kaatagea. ³⁶ Magaa da kaa agiyoo ou see gaawoo siyaa bagee kuwa gaayu ko wa me agiyoo tabaa da eebaa, magaa da kaa se-agiyoo, we-agiyoo uduma epoo mée kiyaayaa miya kiya waa boota kaama umina pedeo kaatagi see kuwa daamaa ye? ³⁷ Waa umina pedeo kiyaata wodoo bedaa daamaa nakiyaasi naadi maniino agiyoo ena ma agoo ye? ³⁸ Kuwa kisega kuwa ko Mée Yogaa mee Wa me malaikat bagee yuwa ma epo enaataa meetagi naagoo Waataagi me pesee da ma enaataa meetagi, Wa disii to ebo kaatagi. Eto mee begaa kaa Ogatamee ma dimii menaa kuwa ekeata esee pedeo dimii, pedeo menaa kuwa kaa too umiwoo, toowoo see bagee maamaa eebaa. Kuwa bagee yuwa paagoo Anii ma, Ni me menaa ma kuwa kaa ego weda see bagee yuwa gaayu ko Mée Yogaa mee meetagi naagoo Waa miya okoo kaa ego weda kaatagi yoka daamaa nekeenii.

9

¹ Anii mikee kisiino ko: Nakaayoo topea bagee yuwa noonaa bogaano taa kaa Ogatamee pesee da kaa Wa too ebo mée eetotaaki see kuwa diitagea" see asigi.

Maga kutuu to kaa kaama Yesus epoo ena gacademaata menaa

Mat 17:1-13, Luk 9:28-36

² Unu bedimi omemaata Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa Petrus ma, Yakobus ma, Yohanes ma kuwa wedoo to okoo too eepakadoota maga kutuu to kaa. Pakaamaata kaama deamaagea ko Yesus Waa epoo ena gacademaagi. ³ Wa me dokaa da esee poodee wikiindaaka, magaa da kaa doka wetogeano ipi see bagee miya mee see see poodee da se kiyayaa. ⁴ Kuwa kaboo da nabi Elia ma, Musa ma wiya awee da kaa keta kaama Yesus ma mena eewegagea. ⁵ Petrus me Yesus asiino, "Ei, Guru, inii nakaayoo epo enaataa kiitono daamaa yoka kisee Aa ede kiyu ko inii nakaayoo ee peedi wedo kimaataganake, Aa taano ena, Musa taano ena, Elia taano ena" see asigi. ⁶ Petrus me menaa mee ko okoo weda ebo, inii mapea menaa wegaape yoka naadi ewo kaa aii kisee wegagi menaa. ⁷ Kuwa kaboo da sinu yuwa okoo dagii da kaa esee-takiinega. Sinu uwaa da yibaa taa kaama mena wuu da yeegea. "Mee ko Ni me esee epa see Yogaa. Wa me menaa too yayeewoo taai" see wegagi. ⁸ Taka ena iiyaagea naaki mée taa, Yesus Wa too. ⁹ Kuyee da kaa kaama esetaaki too Yesus me pesee ma menaa asiino, "Ikii me

deepea-deepea yuwa kuwa mée se asii. Mée Yogaa mee boota kaama aya andoo peeta kaama asii too mée eewegaai" see asigi. ¹⁰ Okoo me deepea-deepea yuwa mée eewegaano taa, okoo me too "Kuwa Waa boota kaama aya andoo poono menaa kuwa kaasee menaa naa ya?" see koogo aawegaakea.

¹¹ Okoo me Waa asiino, "Musa me menaa mée topetaa see bagee okoo me 'Nabi Elia mee keta meetagi' see wegawoo see menaa mee kaasee menaa?" see asegea. ¹² Wa me asiino, "Elia wa keta meemaata kaama mée yuwa ipiipii taano see naadi tupiitagi, see wegawoo seta menaa kuwa mikee menaa. Kiya Mée Yogaa mee kaa yaebemaata menaa kuwa kaasee? Waa maamaa boodi, ae-wae segee taatagi, bedaa mée me Waa daba, peedi ekee segee taatagea, see menaa kuwa ebeemaata, se maa? ¹³ Kiya Ani me kisiino ko: Elia mee mikee meemaami kiya mée me okoo me gaata-gaata dimii kaa waa otoopa taagea. Idukaa Ogatamee me menaa yiba wa kaa kisee yaukuwaatagea see ebeemaata see see okoo me wa kaa yaukuwamea, see kuwa mikee kisega" see asigi.

Yesus me egaanaa ena paa yaabagaapeata menaa

Mat 17:14-21, Luk 9:37-43

¹⁴ Yesus ma, Wa me topenaa see bagee wedoo to ma okoo kuwa apanaa topenaa see bagee yuwa paagoo eseemaata kaama deamaagi too ko mée eebaa topea. Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa okoo Wa me topenaa

see bagee yuwa ma omaago ma mena aawegaa taakea, mée eebaa miya okoo bobetaata yiitooke. ¹⁵ Kuwa mée tabaa da okoo me Yesus deeta kaama dimi nagimegea. Okoo yiibaga peedoota Wa paagoo peemaata kaama epao see asegea. ¹⁶ Wa me okoo asiino, "Ikii mapea menaa okoo ma aawegaakea ya?" see asigi. ¹⁷ Okoo mée waa ena me asiino, "Guru, wae. Niyoopaa mee paa agoo naadi kaama A paagoo eemega. Paa mee me waa mena wegaano naka. ¹⁸ Paa tawayaa kaboo paa me waa magaa to kaa sepegeata kaama waa dabeedi epogee uditaa, ego dakagetaa, maa da uduma miya eboo keepeasiyaa, kisee too koo segeeki. Anii A me topenaa see bagee yuwa paagoo "Paa yaabagaapeasii" see asega kiya okoo iyo, se ukuwamaayaa" see asigi. ¹⁹ Yesus me okoo asiino, "Yaai, ikii mikee gaano dimii taa see bagee yuwa nao. Anii ikii ma eebaa kiiompa kiya Anii bedaa unu magoo kisee too dimi apaanta ikii ma kiiomegee taapa naa ya? Mee yogaa to mee nadoomeei" see asigi. ²⁰ Yogaa to Wa paagoo badaa maadoo megea. Paa me Yesus deeta kaama mee yogaa to totomo yasiyaagi naaki yogaa to maga kaa esee-gapuunta me-gapine, pegapine taaki, dabeedi epogee uditaaki. ²¹ Yesus me nagamee asiino, "Mee agiyoo meanta kaama unu magoo ompea?" asigi naaki "Waa peedi kaa kaama kisee too meanee segeeki. ²² Paa me waa pedeo kiyaano see naadi kaagaa eebaa waa biyaa yiba peeyaayu, uwo yiba miya eseaniyaayu, kisee too koo segeeki. Kiya A me yataa kiyaayaa agiyoo ena yaukuwamaayaa kepa ko epa mée

gaai, yataa kiyaai" see asigi. ²³ Yesu me asiino, "A me nasiino, 'A me yaukuwamaayaa kepa ko' see nasege mee kaasee menaa ya? Mikee nao see gaayaa bagee yuwa okoo kaa yaukuwaaniyaano iyo see agiyoo mee ena ma taa yoka" see asigi. ²⁴ Nagamee me mena ebo kaa asiino, "Anii mikee nao see kagaaga. Ni me mikee gaano dimii mee ebo nakiyaai" see asigi. ²⁵ Kuwa kaboo da Yesu me deamaagi too ko mee eebaa Wa paagoo me-yigimeeiikea yoka Wa me mee paa da peesi naadi omaago ma asiino, "Aa paa aa, mee mena wegaano naka, mena yiino naka see yakiyaabuu see paa aa mee yogaa to kaa kaama pooi. Eto kaama wodoo wa yiba se seemaai" see asigi. ²⁶ Kisee asigi naaki mee paa me ebo menaa-menaa kaa yogaa to maamaa totomo yasiyaata kaama peegi. Mee yogaa to mee bootaa da mokoo keepeasigi. Mee eebaa me "Waa boogi yoka" see wegagea. ²⁷ Kiya Yesu me mee yogaa to yagaa peneata yagaataagi naaki yiinaageeta daamaa totaaki.

²⁸ Yesu ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma okoo ee ena yiba seemeta kaama okoo too toomuu taakea kaboo okoo me Waa asiino, "Inii me paa pooi see asiyaa naaki se peega kuwa kaasee kaa naa ya?" see asegea. ²⁹ Wa me asiino, "Mee paa tomaa da mee gaayu ko sembahyang see kaa too abagaapeasiyaa" see asigi.

Yesu me "Anii bogaata" see menaa wiyaagoo to ma aseta menaa

Mat 17:22-23, Luk 9:43-45

³⁰ Kiyoo kaama Yesu ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma okoo Galilea wee kaa peetaaka

too Yesus Waa tupi yoo mée me ipi see kuwa Waa be. ³¹ Wa me topenaa see bagee yuwa tupitaaki yoka okoo too see kuwa Waa ede. Wa me okoo asiino, "Mée Yogaa mee omaago see bagee paagoo yaekegatagaapea. Yaekegataata kaama booyaapea. Booyaata kaama wedaagoo to naagoo aya andoo pootagi" see asigi. ³² Kiya okoo mee menaa se nekeenega. Okoo me "Kuwa menaa da kaasee? Mée asii" see asiino kuwa wedaagea.

Ebo bagee kuwa maamee naa ya naadi aseta menaa

Mat 18:1-5, Luk 9:46-48

³³ Muguu naadi Kapernaum magaa kaa peemaayu. Ee yiba seemeta kaama Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Ikii yumakaa eta mana kaa aawegaa sepea menaa kuwa mapea menaa naa ya?" see asigi. ³⁴ Kiya okoo koogo togea. Yumakaa eta mana kaa okoo me inii maamee naa ebo bagee kepa naadi kaama "Aa naa ebo ye, nii naa ebo ye?" kisee aawegaa sepea yoka okoo me mena ena ma asiino taa. ³⁵ Yesus mee animaata kaama Wa me topenaa see bagee yuwa "Meei" see asigi. Wa me okoo asiino, "Ebo bagee kaano see dimii gaayaa bagee kuwa ko okoo ekaato esee peedi kiyaano gaano pedeo, apanaa bagee okoo uduma ebo yoka naadi okoo me agiyoo aii yaokagee see bagee mokoo kaano gaano pedeo" see asigi. ³⁶ Kiyoo kaama Waa yoga peedi ena yaageeta kaama okoo yupii da taa tuyaata eke. Wa me mee yoga peedii to yagaa bokaageeta kaama okoo

asiino, ³⁷ "Mee see see yoga peedii to Ni ekaa yiba daamaa badaa maayaa bagee kuwa Anii miya daamaa badaa namaayaa mokoo. Bedaa Anii miya daamaa badaa namaayaa kuwa Anii naisiyaata Mée Waa miya daamaa badaa maayaa mokoo" see asigi.

Yesus me "Tkii se kiwisiniyaa bagee kuwa ikii yaato bagee yoka" see aseta menaa

Luk 9:49-50

³⁸ Kuwa kaboo da Yohanes me Yesus asiino, "Guru, yumakaa mée ena me paa yaabagaa-peasiino see naadi A ekaa da kaweepe see kuwa inii deepe. Waa inii sekaataa see mée se yoka inii me 'Aa kisee se ukuwaai' see asege" see asigi. ³⁹ Kiya Yesus me asiino, "Waa se taamege-taamege taai. Mée waa ena me Ni ekaa yiba dimi nagii-nagii agiyoo ukuwamaata kaama wodoo wa me pedeo menaa Ni kaa nawegaano ko iyo. ⁴⁰ Kisee inii mée se wisiniyaa bagee kuwa okoo inii yaato bagee yoka okoo se taamege-taamege taai. ⁴¹ Anii mikee kisiino ko: Mée me ikii Ebo Kristus sekaataa poono bagee kemaata uwo peenaa too miya nusi naadi kineeyaa bagee kuwa taa ma taa daamaa agiyoo ukuwataa to mokoo da masiitagea, see kuwa mikee kisega" see asigi.

Mée deebaa siyaa bagee yuwa gaamaasi naadi menaa

Mat 18:6-9, Luk 17:1-2

⁴² Bedaa Yesus me asiino, "Yoga me dimii masiyaa bagee kuwa Anii mikee nagaayaa bagee

okoo mée waa ena too too miya mée me deebaa naadi kaama waa pedeo agiyoo ukuwayu ko mee deebaa sipi mée to yaai. Waa kaakaa da taa ebo omaa gadeata maakaa piku yiba tamekumiino daamaa. ⁴³ A me yagaa da me pedeo agiyoo ukuwayu ko daapeasii. Aa kisee too umiwoo, toowoo taa see yoo seemaano ko yagaa naayaato taa see seemaano miya daamaa. Kiya aa yagaa wiya ma se modeemaayaa see biyaa neraka yiba katameamaatagi kuwa pedeo. ⁴⁴ [Kiyoo ko pepese miya se booyaa, biyaa miya se deeyaa.] ⁴⁵ A me badoo da me pedeo agiyoo ukuwayu ko daapeasii. Aa kisee too umiwoo, toowoo taa see yoo seemaano ko bado naayaato taa see seemaano miya daamaa. Aa bado wiya ma neraka biyaa yiba katameamaatagi kuwa pedeo. ⁴⁶ [Kiyoo ko pepese miya se booyaa, biyaa miya se deeyaa.] ⁴⁷ Bedaa a me emaa mee me pedeo agiyoo ukuwayu ko bigimeepeasii. Aa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo seemaano ko emaa keepa naayaato taa see seemaano miya daamaa. Kiya aa emaa keepa ekea paaya neraka biyaa yiba katameamaatagi kuwa pedeo.* ⁴⁸ Kiyoo ko pepese miya se booyaa, biyaa miya se deeyaa. ⁴⁹ Ani me kuwa kisega menaa kuwa ko dega sigimiyaa mokoo mée uduma kaa miya

* **9:47** "A me yagaa, bado, emaa masi kisee agiyoo kuwa me pedeo agiyoo ukuwayu ko daageeta tameai" see mee mena nekeeniino yaato ko yagaa bado se kiya pedeo dimii, pedeo menaa kuwa ekeata kaama too Ogatamee paagoo daba peeyaa, see kuwa gaamaasi naadi ebea-ebea menaa mee. **9:48** Yes 66:24

biyaa sigimeamaapea.† ⁵⁰ Dega mee ko daamaa agiyoo kiya dega gii taa keegoota kaama wodoo kaasee bedaa gii kiyaayaa? Iyo. Ikii dimi yiba dega agoo see bagee mokoo daamaa dimii kaa umiwoo, toowoo taai, bedaa ikii aamee-emees see dimii kaa umiwoo, toowoo taai."

10

Api ekeasiino kaa menaa

Mat 19:3-9

¹ Kiyoo kaama Yesus mee peedoota Yordan dee kaa uwaasii yaato Yudea wee kaa peemaata kaama mée eebaa Wa paagoo yigimeeiikea. Wa me okoo mena daamaa topetaa, Wa me ukuwageeki see see. ² Kuwa kaboo da Parisi kaa bagee yuwa noonaa Wa paagoo meemaagea. Yesus me koopoo see menaa wegasi naadi okoo me Waa apaadiino, "Api ekeasiino kuwa naa dagu ye, daa ye? Aa kaasee gaage?" see asegea. ³ Wa me okoo asiino, "Idukaa Musa me ikii mapea menaa kiseta ya?" see asigi. ⁴ Okoo me asiino, "Musa me menaa mee ko kisee: 'Apimee ekeasiino see gaayu ko api ekeasiino

† **9:49** "Mée uduma kaa biyaa sigimeamaapea" see mee mena nekeeniino yaato ko pedeo bagee yuwa okoo pedeo kaatagea see kuwa too se kiya Yesus yaato bagee yuwa miya mée me okoo wegee-wegee taapea yoka naadi ebea-ebea menaa mee. Mee ko idukaa Yahudi bagee me Ogatamee paagoo ekega-manee see agiyoo kuwa biyaa kaa dega miya ekega-manee seta. Mee mokoo miya Yesus yaato bagee uduma okoo dimi mena daamaa too kisi naadi ekaato Ogatamee paagoo ekegataata kaama ae-wae, gaagaa taapea, see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa mee. **9:50**
Mat 5:13, Luk 14:34-35

kapogee mee keta apimee ebea-manee kaama ekeasiyaa' see menaa da ebeamaata" see asegea. ⁵ Yesu me asiino, "Musa me api ekeasiyaa menaa mee ko ikii dimi pesee, se kitupimaayaa bagee yuwa kemaata kaama api ekeasiino ko ekeasiyaa, see menaa ebeamaata. ⁶ Kiya petamanii méé tomaa ogaataata naagoo kaama kisee api ekeasiino menaa mee taa. Idukaa ebeamaata menaa mee ko kisee: 'Ogatamee me paayogaa ma, api ma ogaataata. ⁷ Kuwa me kemaata paayogaa gakata waataagi ma, wabaayo ma kuwa ekeata kaama ⁸ wa me goeyaa apii to ma ekea bogaa má ena too too mokoo kiyaa, kisee too umiwoo, toowoo siyaa' see menaa ebeamaata. Mee kaama wodoo ekea bogaa dimi ena-ena see se kiya dimi ena too too see kiyaa. ⁹ Kisee kemaata Ogatamee me ena too too kiyaata agiyoo kuwa méé me aapataga see se siyaa" see asigi.

¹⁰ Peedoota ee yiba pakaanta kaama Wa me topenaa see bagee yuwa me Wa paagoo "Kuwa menaa kuwa kaasee, méé asii" see asegea. ¹¹ Wa me okoo asiino, "Paimee me apimee ekeata kaama apanaa apii goeyu ko waa tobaaka taakee méé to kiyaa. ¹² Bedaa apimee miya wa me pai to ekeata kaama apanaa bagee ena kaa peeyu ko waa miya tobaaka taakee apii kiyaa" see asigi.

Yesu me yoga yuwa kaa yagaa yamaata menaa

Mat 19:13-15, Luk 18:15-17

10:4 Ul 24:1-4, Mat 5:31
5:32, Luk 16:18, 1Kor 7:10-11

10:6 Kej 1:27, 2:24

10:12 Mat

¹³ Kuwa kaboo da yoga peedi yuwa Yesus me okoo kaa yagaa daamaa yamaasi naadi Wa paagoo eemegea. Kiya Wa me topenaa see bagee yuwa me kuwa bagee yuwa kagoo kaa "Yaai, kisee se" see asegea. ¹⁴ Kiya Yesus me kisee deeta kaama kagoo kaa Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Kuwa yogaa yuwa Ni paagoo daba misi yoka si yawasii. Okoo kuwa see see yoga me dimii masetaa see bagee kuwa okoo Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo epo enaataa eetuyaa bagee yuwa yoka okoo Ni paagoo daamaa miyaai. ¹⁵ Anii mikee kisiino ko: Okoo Ogatamee Wa too ebo mée eetupi nao naadi kaama yoga me dimii, yoga me menaa kuwa se masiyaa bagee kuwa ko okoo taa ma taa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo se seemiyaayaa" see asigi. ¹⁶ Aseta kaama kuwa yoga peedi yuwa kaa yagaa bokaageeta kaama daamaa agiyoo yaukuwaaniyaasi naadi okoo kaa yagaa yamaatayu.

Kepe yago bagee ena me Yesus apaadeeta menaa

Mat 19:16-26, Luk 18:18-27

¹⁷ Yesus mee eta poono see koo taaki too ko mée ena yiibaga Yesus paagoo kagu maga kaa sebaata kaama asiino, "Ei, Guru daamaa see Mée. Anii iminoo miya, iminoo miya kisee too toowoosi naadi ukuwayaa agiyoo naa maagiyoo ukuwayaa naa ya?" see asigi. ¹⁸ Yesus me asiino, "Aa daamaa see Mée see menaa mee kaasee kaa nasege? Mikee daamaa see Mée mee ko Ogatamee Wa too, kaama taa. ¹⁹ A me 'Anii

maagiyoo ukuwayaa naa ya?' see nasege mee ko Ogatamee me menaa kuwa aa miya ipi. Kuwa ko 'Ikii tobaaka se taai, mée se wugii, oma se masii, kobaakee menaa si yakobaai, mée deebaa naadi oma si yanaai, okonaka ebo ekeasii' kisee menaa kuwa aa miya ipi yoka" see asigi. ²⁰ Mee mée to me asiino, "Kuwa menaa kuwa uduma anii peedi kaa kaama daamaa ipiipi deewoo segeeka yoka" see asigi. ²¹ Yesus me waa maamaa pe-deeta kaama epa dimii kaa asiino, "A me ukuwaano gaano pedeo agiyoo ena ma topa. Mee ko a me agiyoo yuwa uduma pe-doogeta kaama masiipe kepee yuwa daba bagee aii manii. Aa kisee ukuwamaata kaama epoo to wodoo agiyoo yuwa kaagoo kiyaata kaama kisee too masiwoo siyaa. A me kepee kuwa uduma wudikomeeta kaama Ni sekaataa nameei" see asigi. ²² Kiya mee mée to kuwa menaa yeeta kaama dimi nagimigi. Wa me agiyoo tabaa da eebaa kemaata dimi gaagaa ebo kaa peegi.

²³ Yesus Wa gebo Wa me topenaa see bagee yuwa iyyaga-yaga naadi kaama asiino, "Kepe yago bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo seemaano ko esee kana" see asigi. ²⁴ Wa me topenaa see bagee yuwa kuwa menaa yeeta kaama dimi nagimegea. Kiya bedaa Wa me okoo asiino, "Kepe yago bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo seemaano ko esee kana. ²⁵ Unta wodaa mee abi tokogoo da yibaa taa mikee pakaa-seomiyaa kiya kepe yago bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa

see yoo seemaano ko kana" see asigi. ²⁶ Wa me topenaa see bagee yuwa kuwa menaa da esee dimi nagimaakee kaa asiino, "Kepe yago bagee kuwa daba daagimaa poono kana kiyu ko maamee naa daba daagimaa peeyaa naa ya?" see asegea. ²⁷ Wa me okoo maamaa pe-deeta kaama asiino, "Mée daba daagimaa poono mee ko mée me se ukuwamaayaa agiyoo kiya Ogatamee me ko kisee iyo see taa. Wa me too uduma agiyoo uduma ukuwamaayaa see Mée yoka" see asigi.

²⁸ Petrus me asiino, "Inii me agiyoo-pagiyoo uduma ekeata kaama A sekaataa metaake kuwa Aa mée deege" see asigi. ²⁹ Wa me okoo asiino, "Anii mikée kisiino ko: Okoo Anii ma, Ni me doometa menaa ma kuwa kaa okoo me ee, okoo ma kenaa bagee yuwa, okooto, nagamee, yogaanii yuwa, bugi, kisee ekeata bagee kuwa ³⁰ okoo eto mee begaa kaa miya okoo me kuwa ekeata yuwa bedaa apanaa miya esee maamaa eebaa masegee taapea. Kuwa ko ee yuwa, okoo ma kenaa bagee yuwa, oko yuwa, yogaanii yuwa, bugi, kuwa uduma maamaa masiipea. Bedaa mée me okoo wegee-wegee naadi ae-wae siyaa agiyoo kuwa miya masiipea. Bedaa kaama mee begaa kaa miya iminoo miya, iminoo miya kisee too umiwoo, toowoo taatagea. ³¹ Kiya eto kiipaa ebo kiyaa bagee mée eebaa kuwa iminookaa yaato peedi kedaa taatagea, bedaa eto kiipaa peedi kiyaa bagee mée eebaa kuwa iminookaa yaato ebo kedaa taatagea" see asigi.

Yesus me "Anii bogaata" see menaa wedaagoo

to ma aseta menaa

Mat 20:17-19, Luk 18:31-34

³² Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma Yerusalem magaa kaa peetaaka too Yesus mee Wa keta, apanaa yuwa uuto. Wa me topenaa see bagee yuwa dimi gaagaa ebo, apanaa obee-taakea bagee yuwa okoo miya wedaagea. Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiyaa to okoo too peenaa eepeanta kaama Wa kaa ukuwaani-ita menaa kuwa ase-maneegi, mee ko kisee:
³³ "Ikii daamaa nayii. Inii Yerusalem magaa kaa pakataakea. Pakaamaata kaama wodoo Mée Yogaa mee imam ebo yuwa ma, Musa me menaainée topetaa see bagee yuwa ma okoo paagoo née me yaekegatagaapea. Ekegataata kaama 'Waa bogaano gaano pedeo' see menaa yadaakumiipea. Kiyoo kaama apanaa tomaa kaa bagee paagoo yaekegatagaapea. ³⁴ Okoo me Waa wisineekee menaa wisineapea, dabeedi taaii taapea, pepeaduu me dakameamoo taapea. Dakameamoo semaata booyaapea kiya wedaagoo to naagoo aya andoo pootagi" see asigi.

Yakobus ma, Yohanes ma ekea me idimeta menaa

Mat 20:20-28

³⁵ Kuwa kaboo da Zebedeus me yogaa Yakobus ma, Yohanes ma wiya Yesus paagoo megea. Ekea me asiino, "Guru, enaa me kasiinake menaa mee A me enaa née yaukuwase naadi mege" see asegea. ³⁶ Yesus me asiino, "Ekea me kisee née yaukuwaano ede see gaayaa agiyoo mee maagiyoo naa ya?" see asigi. ³⁷ Ekea me asiino, "A me asii-sege ebo née eetoowoo siyaa yoo

kiyoo enaa A geboo da kaa mée animaayaa. Ena mee A me dagi yagaa yaato mée ekeasii, ena mee eka yagaa yaato mée ekeasii, see kaidimege" see asegea. ³⁸ Yesu me ekea asiino, "Ekea me naidimegea kuwa dimi ipiipi see gaamagaano taa kaa naidimegea. Anii boodi abaano gaano pedeo, boodi abaakee uwoo otaawee yiba kaama nuyaa mokoo see see yoka Anii miya naapa mokoo ekea miya nuyaa ye? Bedaa uwo tukumiya mokoo Anii ae-wae siyaa agiyoo yiba tukumaapa. Anii kisee tukumaapa mokoo ekea miya tukumiya ye?" see asigi. ³⁹ Ekea me asiino, "Mikee, enaa miya kisee ukuwayaa" see asegea. Yesu me asiino, "Mikee, Ani me naapa see see ekea miya naapea, bedaa Anii tukumaapa see see ekea miya tukumaapea, kisee ae-wae taapea. ⁴⁰ Kiya Ni me dagi yagaa yaato 'Aa', bedaa eka yagaa yaato 'Waa' see asiyaa kuwa Ni me se asiyaa. Neataagi me too kuwa asiitagi bagee yuwa kiyoo ebo tuyaatagi keeke" see asigi.

⁴¹ Wa me topenaa see bagee apanaa gaasi yuwa me Yakobus ma, Yohanes ma ekea kaasee menaa idimegea naadi kagoo kegea. ⁴² Yesu me Wa me topenaa see bagee yuwa "Uduma meei" asigi. Wa me okoo asiino, "Apanaa tomaa kaa bagee yuwa okoo me eboo yuwa gaayu ko dimi mena pese, okoo anii ebo yoka naadi omaago ma ebo totaa see bagee yuwa, see kuwa ikii miya ipi. ⁴³ Okoo kisee bagee kiya ikii gaayu ko kisee dimii se masii. Ikii yupii ebo kaano see dimii gaayaa bagee kuwa ko ikii yupii daba bagee me agiyoo aii yakuwaai, ⁴⁴ bedaa ikii yupii ekaa pege-pege see mée kaano see dimii

gaayaa bagee kuwa ko ikii uduma paagoo ikii me kana see agiyoo aii kiokagee siyaa mée to mee see see kaai. ⁴⁵ Mée Yogaa mee miya kisee. Anii meta mee ko 'Ni me agiyoo naukuwaai' see aseেকে mée kaano see naadi se kiya 'Ni me kana see agiyoo naukuwaai' see yayeekee mée mokoo kaano see naadi meta. Kuwa ko Anii ekaato ekegataata mée kaa yaboogiino see naadi meta, bedaa mée eebaa okoo Ogatamee ma menaa kuwa yataa kiyaata daba daagimaa peeyaano see naadi meta" see asigi.

Emaa digiyoo see bagee ena Yesus me emaa daamaa yakiyaata menaa

Mat 20:29-34, Luk 18:35-43

⁴⁶ Muguu naadi Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma Yeriko magaa kaa peemaayu. Toomuu naadi kaama Yeriko magaa kaa ekeata apanaa magaa kaa poono see kaboo mée eebaa okoo sekaataa peegea. Peetaaka too ko eta geboo da kaa kepe idimetaa see mée ena animaata tupi, emaa digiyoo see mée ekaa da ko Bartimeus, Timeus yoopaa mee. ⁴⁷ Kiyoo topea bagee yuwa me "Nazaret magaa kaa Mée Yesus mee amoo-segeki" see wegagea menaa kuwa wa me yeeta kaama ebo menaa-menaa kaa "Yesus, Daud ma apaa kaa Mée Aa epa nagaai, epa nagaai" see aseamooki. ⁴⁸ Kiyoo topea bagee yuwa mée eebaa kagoo kaa "Aa koogo tooi" asegea kiya waa bedaa maamaa mena ugigi. "Daud ma apaa kaa Mée, epa nagaai, epa nagaai" see asigi.

10:44 Mat 23:11, Luk 22:25-27 **10:45** Yoh 10:14-15, Tit 2:14, Ibr 9:28, Why 5:9

⁴⁹ Yesus mee kiyoo tuguunta kaama "Mee mée to mena naogaai" see asigi. Mee emaa digiyoo see mée to mena ogegea. "Ei, dimi se nagimaai, mena kaogetaaki yoka mani anoogii" see asegea. ⁵⁰ Wa me tapaato dokaa da beamaata kaama moga anoogeeta Yesus paagoo peegi. ⁵¹ Yesus me waa asiino, "Aa maagiyoo naidimege?" see asigi naaki "Guru, anii emaa diino keago see ede" see asigi. ⁵² Yesus me asiino, "A me mikee nagaano dimii mee me aa emaa daamaa kege, daba daagimaa peege" see asigi naaki taka ena emaa awee keepeata kaama kisee ki Wa sekaataa etaawee peegi.

11

*Mée eebaa me Yesus mee ede ma, ede ma Yerusalem magaa kaa badaa maageeta menaa
Mat 21:1-9, Luk 19:28-38, Yoh 12:12-15*

¹ Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma okoo Yerusalem geboo da kaa magaa wiya kaa pakaamaayu, Zaitun Kutuu to kaa kiyoo Betpage see magaa ma, Betania see magaa ma wiya kaa. Kiyoo pakaamaata kaama Yesus me Wa me topenaa see bagee mée ekea wiya asiino, ² "Peedoota nakaayoo doodoo magaa kaa peemaata kaama keledai wodaa pooduu ena, mee wodaa da dagii da kaa mée me animaata toodiino taa see wodaa ena ekea diipea. Mee wodaa ope gokataata kaama Ni paagoo nadoomeei. ³ 'Kaasee ope nagokataagea ya?' see kisiyaa bagee agoo kepa ko 'Tuhan me gaano pedeo. Woda mee be-daa nakaayoo badaa maadoota doomeepea see kasigi' see naasii" see asigi. ⁴ Ekea peedoota

kaama peemaagea naaki mikee, keledai wodaa poodu ena eta geboo da kaa ee ena kaa kenee to kaa opeemaata topa. ⁵ Ope gokataagea kaboo kiyoo topea bagee me asiino, "Kaasee kaa ope gokataagea ya?" asegea naaki ⁶ Yesus me asigi-asigi see asegea. Asegea naadi "Daamaa, dogai" see asegea. ⁷ Keledai wodaa pooduu to doodoota Yesus paagoo eemegea. Okoo me tapaato dokaa yuwa mee keledai wodaa dagii da kaa sekeetaata kaama Yesus mee wodaa dagii da kaa animaayu. ⁸ Yerusalem magaa kaa peegee see etaawee mée eebaa okoo me tapaato dokaa yuwa beagee naadi etaawee daamaa yasekeepegeekea, mée noonaa me piya ukuu yuwa taageeta kaama etaawee daamaa yamagapegeekea. ⁹ Okoo keta peetaakea bagee yuwa ma, uuto peetaakea bagee yuwa ma kuwa ebo menaa-menaa kaa "Hosana, Tuhan ekaa yadoopi Mée mee migi yoka niiyaapaagee taai!" ¹⁰ Idukaa Daud mee ebo mée eetoogee seta see see eto miya inii paagoo ebo mée eetoowoo taapi Mée mee magiyaage! Hosana, Asii-sege see Mée mee niiyaapaagee taai!" see wegapegeekea. ¹¹ Yesus Waa Yerusalem magaa kaa pakaamaata kaama peedoota Ogatamee me ee kaa kiyoo peemaata deenaa, peenaa naadi kaama uwaapeasega yoka Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa Betania magaa kaa peegea.

Yesus me ara piya wodoo to kaa pedeo menaa yadootaata menaa

Mat 21:18-19

¹² Betania magaa kaa omegeeta kaama tokoma mee da Yesus mee pakadoota Yerusalem magaa kaa eta mana kaa naano agiyoo naadi kaa. ¹³ Deamaagi too ko ara see piya wodo ena kiyoo agoo. Poo agoo ye, taa ye naadi peedoota piya manii da kaa peemaata kaama deeyaa naaki poo ota peedi ena ma ekaano taa. Ara piya poo ekaano uwaa kaa pakaamagaano taa kaboo yoka iye too agoo. ¹⁴ Wa me mee piya wodoo to asigi menaa ko "Eto kaama wodoo poo ota ena ma se ekaape, a me poo yuwa kuwa mée me se kanaapea" see asigi. Wa me topenaa see bagee yuwa miya kuwa menaa yeegea.

Yesus me kepe masetaa see bagee yuwa Ogatamee me ee kaa kaama abagaapeata menaa Mat 21:12-13, Luk 19:45-48, Yoh 2:13-16

¹⁵ Okoo Yerusalem magaa kaa pakaamaata kaama Yesus mee peedoota Ogatamee me ee kaa peemaata kaama ee geboo da kaa kiyoo agiyoo pe-doogee taa see bagee uduma abagakomeeyu. Kepe aapeka taa see bagee yuwa ma, poodee see bedoo pe-doogee taa see bagee yuwa ma okoo me keagee yuwa yagepeepi-paapi semaata eke. ¹⁶ Okoo me kisee agiyoo kuwa ena ma Ogatamee me ee geboo da taa kitaa se dogaa naadi omaago ma asigi. ¹⁷ Wa me okoo tupiyaa menaa asiino, "Ogatamee me ebeamaata menaa ena mee ko kisee: 'Ni me ee mee ko mée tomaa-tomaa uduma sembahyang taa see ee see ekaa weewoo taapea' see menaa ebeamaata, se maa? Kiya ikii me ko oma masetaa see bagee totaa

see yoo mokoo yakiyaagea" see asigi. ¹⁸ Imam bagee me eboo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo Yesus me ukuwapi-ukuwapi yuwa yeeta kaama Waa patamaano see dimii agoo kegea. Kiya mée eebaa Wa me topeta menaa kuwa ebo nao naadi dimi nagimegea kuwa me kuwa ebo-ebo yuwa me Yesus wedaagea. "Waa kaasee wogeekee, kaasee patamaakee" see menaa aawegaakea. ¹⁹ Uwaataa da ayayaa takiinega see kaboo Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma mee kota magaa mee ekeata gebo kaa magaa ena kaa peegea.

Ara piya wodoo to mee wii keta menaa

Mat 21:20-22

²⁰ Tokoma mee da pedeo tokomaa Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma eta pee-taaka too deeyaa naaki mee ara piya wodoo to mee mani kaa kaama uduma wii keepeasega. ²¹ Petrus me nekeenta kaama Yesus asiino, "Guru, mee ara piya wodoo to mee deede. A me pedeo kisi naadi menaa aseme mee me wii keepeasega" see asigi. ²² Yesus me okoo asiino, "Ogatamee mee mikee gaai. ²³ Anii mikee kisiino ko: Mée waa ena me waa dimi wiya taa kaa 'Mee maga bagoo to mee bikimedoota maaka piku yiba tamekumii' see asiyu ko kiyoo tamekomeeyaa. Wa me 'Ni me wegaga menaa mee mikee ukuwaaniipa ii' see gaapi ko daamaa yakuwaaniyaayaa. ²⁴ Kisee kemaata Ani me kisiino ko: Ikii me sembahyang menaa kaa

idimiyaa agiyoo kuwa 'Ni kaa naukuwaaniyaagi ii' see gaai, ikii kaa daamaa kiukuwaaniyaapi. ²⁵ Ikii yiinaageeta sembahyang taa see kaboo ikii apanaa bagee ena ma mena agoo kiyu ko epa yaekeasii. Epoo to wodoo Ikiitaagi me miya ikii me pedeo yuwa epa kiekeasi naadi mée me pedeo yuwa epa yaekeasii. ²⁶ [Kiya ikii me okoo me pedeo yuwa epa si yaekeasiyu ko epoo to wodoo Ikiitaagi me miya ikii me pedeo yuwa epa se kiekeasiipi]" see asigi.

Yesus me ukuwanaa seta agiyoo kuwa 'Maamee me Aa kaseta kaama ukuwanaa segeeke?' naadi aseta menaa

Mat 21:23-27, Luk 20:1-8

²⁷ Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma peedoota Yerusalem magaa kaa peemaata kaama Ogatamee me ee geboo da taa peenaaka too ko imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma okoo Wa paagoo meemaagea. ²⁸ Okoo me asiino, "Yaai, A me ukuwanaa see agiyoo kuwa ko maamee me 'Aa kisee naukuwaai' see kaseta kaama ukuwanaa segeeke? Maamee me Aa ebo kaekeata kaama ukuwanaa segeeke?" see asegea. ²⁹ Yesus me asiino, "Ani me miya ikii kiapaadee taanaka. Ikii me miya Anii mena daamaa nasegea kepa ko ikii me 'Maamee me kaseta kaama A me kisee agiyoo ukuwanaa segeeke?' see naapaadeekea menaa mee Anii miya daamaa kisiipa. ³⁰ Ni me kiapaadee see menaa mee ko kisee: Uwo mée yatukumeta

mée Yohanes mee gaayu ko wa paagoo 'A me mée yuwa uwo natukumaai' see menaa kuwa maamee me aseta menaa naa ya? Epoo to wodoo kaama Ogatamee me aseta menaa da ye? Aii mée me aseta menaa da ye? Kaasee? Nasii" see asigi. ³¹ Okoo too koogo aawegaa taano, "Yaai, inii Waa kaasee menaa asiipea? Inii me 'Epoo to wodoo kaama Ogatamee me aseta menaa yoka' see asiyu ko Yesus me mée asiipi menaa ko 'Mikee yoka ikii kaasee kaa Yohanes me weganaa seta menaa kuwa mikee nao see gaano taa ya?' see mée asiipi. ³² Bedaa inii me 'Ogatamee me Yohanes aseta menaa se, aii bagee me aseta menaa' see asiino miya iyo" see aawegaakea. Okoo me kisee aawegaakea menaa kuwa ko okoo me mée yuwa me "Yohanes mee nabi bagee eboo yoka ikii kaasee kisee pedeo menaa wa kaa yawegagea ya?" see mée asiipea yaai naadi aawegaakea menaa kuwa. ³³ Okoo me kuwa menaa aawegaa semaata kaama Yesus asiino, "Yohanes paagoo maamee me aseta menaa see kuwa inii ewo keekee" see asegea. Yesus me asiino, "Ikii me daamaa nasiino taa yoka Ani me miya ikii me 'Maamee me Aa kaseta kaama A me kisee agiyoo ukuwanaa segeeke?' see nasegea menaa kuwa se kisiipa" see asigi.

12

Bugi epoo mée kaa ebea-ebaa menaa

Mat 21:33-46, Luk 20:9-19

¹ Yesus me ebea-ebaa menaa kaa okoo asiino, "Bugi epoo mée anggur poo bugii ena yaatayu. Yaataata kaama wagee uduma aanakitayu. Mee

bugii kaa oma ena, ebo omaa masegeeta oma togaawee anggur poo tagimemaata uwo yuwa kitaa isisi naadi denemaata eke, bedaa bugii da diitoo taa see ee miya maatayu. Maataata kaama apanaa bagee me bugi nayaagee segeesi naadi yaekeata kaama apanaa magaa kaa peegi. ² Maamaa omegee naadi kaama kuwa poo yuwa kapoo kega kaboo bugi epoo mée me wa paagoo agiyoo yaokagee see bagee ena asiino, 'Aa peedoota ni me bugii nayaagee see bagee yuwa paagoo ni me see yuwa namasigii' see asigi. Peedoota bugi kaa peemaagi naaki ³ bugi yayaagee see bagee yuwa me waa peneata kaama aii dakamegea. Okoo me bugi epoo mée me see yuwa se manegea naadi bedaa metaki peegi. ⁴ Mee asii kaawaa ena ma wa me agiyoo yaokagee see bagee ena ma peeyaagi kiya bedaa okoo me kisee mumoo to kaa dakamegea, badeeke menaa badegea. ⁵ Bedaa wa me agiyoo yaokagee see bagee ena ma peeyaagi kiya okoo me waa wogeepeasegea. Kisee wa me apanaa bagee miya peeyaabuu segeeki kiya okoo me mée noonaa aii dakamegea, noonaa wogeepeasegea. ⁶ Kaama too bugi epoo mée wa paagoo mée ena too too tupi, wayoopaa mee. Wa me gaano, 'Niyoopaa yoka Wa me menaa kuwa okoo me daamaa yayiipea' see gaata kaama 'Pooi' asigi. ⁷ Kiya okoo me waa migi see deeta kaama koogo aawegaa taano, 'Mee ko yogamee. Nagamee me bugii da mee yogamee me masiitagi yoka niiwogeepeasii, wa me bugii da inii takeasiino ke' see aawegaakea.

⁸ Waa meemaata kaama okoo me waa peneata patamegea. Patamemaata kaama bootaa da wagee amoo yaato tameeyamaagea, see koo seta" see asigi.* ⁹ Bedaa Yesus me asiino, "Mee bugi epoo mée me maagiyoo ukuwaapi? Waa meemaata kaama kuwa wa me bugii yayaagee see bagee yuwa pedeo kiyaapi. Pedeo kiyaata kaama mee bugii da apanaa bagee me daamaa nayagageesi naadi yaekeasiipi. ¹⁰ Ogatamee me ebeamaata menaa ena mee daamaa nekeenii. Mee ko kisee:

'Oma ee maataa see bagee yuwa me be kaa wisintaata tameepeata omaa mee ko TUHAN me masegeeta kaama tuku omaa to mee daamaa pee-yaekeata.

¹¹ Ekeata kaama inii me TUHAN, kiiboo nao naadi yaapaagee seta' *Mzm 118:22-23* see ebeamaata menaa kuwa ikii diino taa, ewo ye?" see asigi.† ¹² Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me kuwa ebea-ebea menaa yuwa yeemaata kaama okoo 'Wa me inii mée gaataata kaama mée asigi menaa ii' see kuwa nekeenegea. Kagoo kaa Yesus peneasiino see dimii agoo kiya mée yuwa me mée kagoo kapea yoka naadi Waa

12:8 Ibr 13:11-13 * **12:8** Mee ebea-ebea menaa mee nekeeniino yaato ko kisee: Bugi epoo mée mee ko Ogatamee ebea-ebea. Bugi epoo mée me see yuwa namasegeesi naadi peeyaagi bagee kuwa ko nabi bagee ebea-ebea. Bugi yayaagee see bagee kuwa ko Israel kaa ebo-ebo yuwa ebea-ebea. Bugi epoo mée yoopaa mee ko Yesus ebea-ebea. † **12:11** Bugi epoo mée yoopaa patameepeata see see kuwa ee maataa see bagee me miya mee tuku omaa to mee be kaa tameepeata. Mee omaa mee ko Yesus ebea-ebea.

peneasiino kuwa wedaagea. Kisee gaata kaama Waa yaekeata peegea.

Pajak kepee edaano kuwa edaakee daamaa ye, pedeo ye naadi apaadeeta menaa

Mat 22:15-22, Luk 20:20-26

¹³ Kuwa kaboo da Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me Yesus mee koopoo see menaa wegasi naadi Parisi kaa bagee noonaa ma, Herodes yaato bagee noonaa ma kuwa wiginegeeta kaama "Yesus paa-goo pooi" asegea. ¹⁴ Okoo Wa paagoo peemaata kaama asiino, "Aa ko dimi topoo see Mée to ii see kagaage, bedaa Ogatamee me etaa yaato menaa mée tupiino kuwa miya A me daamaa topoo see menaa kaa too mée topetaa see Mée to ii kagaage. A me mée tupiino kuwa mée me kakagoo kiyaa miya mée tupiino too, bedaa ebo bagee me menaa miya Aa weda taa kaa mikee menaa too topenaa segeeke kuwa inii kaipi yoka inii kaapaadee see menaa ena agoo. Mee ko inii pajak kepee Kaisar maniino kuwa dagu ye, taa ye? Waa maneekee daamaa ye, pedeo ye? Aa kaasee gaage?" see asegea. ¹⁵ Kiya Yesus me okoo me daamaa poga-poga dimii mee yadeemaata kaama asiino, "Yaai, kaasee ikii me Anii nadeebaa taano see naadi nasegea menaa naa ya? Pose kepee ena nadoomei, diinaka yoka" see asigi. ¹⁶ Doomaagea kaboo Yesus me asiino, "Mee kepee mee kaa maamee ebeyumaa da, maamee ekaa da ebeemaata naa ya?" asigi naaki "Kaisar mee" asegea. ¹⁷ Yesus me asiino, "Kisee gaayu ko Kaisar maniino agiyoo yuwa kuwa Kaisar manii, bedaa Ogatamee maniino

agiyoo yuwa kuwa Ogatamee manii" see asigi. Wa me asigi menaa da okoo dimi nagimegea.

Boota bagee kuwa aya andoo pootagea ye, taa ye naadi apaadeeta menaa

Mat 22:23-33, Luk 20:27-40

¹⁸ Kuwa kaboo da Saduki kaa bagee mée noonaa Yesus paagoo meemaagea. Okoo me wegawoo see menaa ena mee ko kisee: "Mée booyaa kuwa ko umina bogaakee, aya se andoo peeyaa" see menaa wegawoo see. Okoo me Yesus asiino, ¹⁹ "Ei, Guru. Musa me ebeamaata menaa ena mee ko kisee: 'Mée ena yoga taa kaa booyu ko waa ma kenagaa ena me mee api miyaa da goeana gaano pedeo. Petamanii booyaa mée me yoga yakabayaa mokoo yakabasi yoka tuyaa mée me mee apii goeai' see ebeamaata. ²⁰ Kisee ebeamaata yoka mena ena kasiinake, mee ko kisee: Okoo kenaa bagee okoo petoo. Yagamee yagaaboo to api ena goegi. Waa yoga taa kaboo boogi. ²¹ Mee api miyaa da ipuugamee me goegi kiya waa miya yoga taa kaboo boogi. Bedaa mabeimee miya kisee. ²² Kisee too petaagoo to amaadii to kaa too. Kaama too apii to miya booga. ²³ Eto inii kaapaadee taano ko kisee: Boota bagee mikee aya andoo peeyu ko iminookaa mée aya andoo peeyaa naagoo kuwa okoo kenaa bagee petoo to kuwa mee apii to too goeta yoka kamee me apii kaata naa ya?" see asegea. ²⁴ Yesus me asiino, "Ikii ewo kaa naapaadeekea. Ikii Ogatamee me ebeamaata menaa miya ewo, Wa me pesee kuwa miya se

nekeenegaa. ²⁵ Kuwa ko Ogatamee me boota bagee yuwa aya andoo peeyaabuu taatagi naagoo api goeano miya taa, api mée maniino miya taa. Okoo epoo to wodoo malaikat bagee mokoo kaatagea. ²⁶ Boota bagee aya andoo peeyaa ii see nekeeniino menaa kuwa gaayu ko idukaa Musa me menaa yiba topa, see kuwa ikii diino taa, ewo ye? Mee ko Ogatamee me katu see piya ena yibaa taa kaama Musa paagoo aseta menaa ko kisee: 'Anii ko Abraham me Eboo, Isak me Eboo, Yakub me Eboo Ogatamee mee' see aseta. ²⁷ Ogatamee Waa okoo me Eboo see wegayu ko umina boota bagee kuwa kaa kisee se wegayaa, aya tuyaa bagee yuwa kuwa kaa too see wegayaa.‡ Kisee kemaata ikii me mée tomaa umina bogaakee, aya se andoo peeyaa see wegayaa menaa kuwa mikee see taa" see asigi.

Mena tukuu to mee kamee naadi apaadeeta menaa

Mat 22:34-40, Luk 10:25-28

²⁸ Kuwa Saduki kaa bagee yuwa Yesus ma mena aawegaakea kaboo da Musa me menaa mée topetaa see mée ena migi. Yesus mee dimi ipi kaa mena wegagi ii see deeta kaama wa me Yesus asiino, "Musa me ebeamata menaa yiba ebo menaa, mena tukuu to mee kamee naa ya?"

12:26 Kel 3:6 ‡ **12:27** "Umina boota bagee kuwa kaa kisee se wegayaa" see menaa mee ko Abraham ma, Isak ma, Yakub ma okoo boota kaama wodoo aya toono taa naaki Ogatamee mee okoo me Eboo se kiyaa, Waa ebo se ekee siyaa yoka okoo boota kaama aya topea ii see kuwa nekeeniyyaa. Kisee kemaata mée tomaa boota kaama aya andoo peeyaa ii see kuwa miya nekeeniyyaa.

see asigi. ²⁹ Yesu me asiino, "Mena tuku to mee ko kisee: 'Ikii Israel bagee yuwa nayeeweei. Inii me Eboo TUHAN Ogatamee mee ko TUHAN ena too too. ³⁰ A me Eboo TUHAN Ogatamee mee dimi menaa da uduma me esee ou gaai, bedaa a me gaayaa dimii yuwa ma, a me pesee da ma kuwa uduma me miya Waa esee epa kaai' see menaa mee. ³¹ Bedaa wiyaagoo to menaa ko kisee: 'Aa ekaato miya epa kiyaa see see apanaa bagee miya epa kaai' see menaa mee. Kuwa menaa wiya kuwa esee ebo, kuwa asii eboo see menaa ena ma taa" see asigi. § ³² Mee Musa me menaa mee topetaa see mee to me Yesu asiino, "Guru, A me wegage kuwa mikee menaa. Ogatamee mee ena too too, Waa see see bagee ena ma taa, Wa too. ³³ Mikee, inii dimi menaa da uduma me Waa esee ou gaano ma, bedaa inii me pesee da ma, inii me gaayaa dimii yuwa ma kuwa uduma me miya Waa esee epa kaano kuwa esee ebo menaa. Bedaa inii ekaato miya epa kiyaa see see apanaa bagee miya epa kaano mee miya mikee ebo menaa. Kuwa tuku menaa wiya kuwa esee ebo, Ogatamee paagoo biyaa kaa yuweepeasiyaa agiyoo yuwa ma, apanaa Wa paagoo ekega-manee siyaa agiyoo yuwa ma

12:30 Ul 6:4-5 § **12:31** "Apanaa bagee miya epa kaai" see menaa mee ko idukaa Ibrani menaa kaa "A gebo kaa bagee epa kaai" see ebeamaata. Gebo kaa bagee see wegayu ko Israel bagee apanaa yuwa. Kiya Yesu me topeta menaa kuwa gaayu ko Israel bagee yuwa too se kiya apanaa tomaa kaa bagee miya, aa ma yape kiyaa bagee kuwa miya okoo uduma aa ekaato daamaa deewooke mee see see okoo miya epa kaa daamaa agiyoo yaukuwaai naadi wegata menaa mee. **12:31** Im 19:18

kuwa uduma peedi" see asigi. ³⁴ Yesu me mee mée to me asigi menaa kuwa daamaa ipi kaa wegagi yoka naadi asiino, "Aa ko Ogatamee Wa too ebo totaa see yoo seemeta kaama epo eetuyaa see mée to kaano see koo taake" see asigi. Mee kaama wadoo mée me Waa apaadee taano wedaagea.

Yesu me "Ebo Kristus mee kaasee Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena kiyaa?" see aseta menaa

Mat 22:41-46, Luk 20:41-44

³⁵ Yesu mee Ogatamee me ee kaa mena tupitaaki too Wa me asiino, "Mée me wegaano, 'Idukaa kaama wegawoo seta Mée Ebo Kristus mee ko Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena kaatagi' see menaa wegayaa kiyaa kuwa kaasee?" ³⁶ Idukaa Daud mee Roh Kudus wa yiba esee-awigi naadi kaama wa me wegata menaa ena mee ko kisee:

'TUHAN me ni epoo Mée Tuhan mee paagoo asiino,

"Aa Ni me dagi yagaa yaato animagaai, kisee too

Aa ma yape kiyaa bagee yuwa kuwa Ani me daba, peedi

kaekeata A me badoo da miyoo taa kaekeasi-ita" see aseta' see menaa wegata. *Mzm*

110:1

³⁷ Daud me Ebo Kristus mee ko 'Ni epoo Mée Tuhan mee' see wegata yoka Ebo Kristus mee kaasee Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena

kiyaa?" see asigi.* Yesus me topeta menaa kuwa okoo méé eebaa esee ede ma yiitooke.

Ebo poga-poga see bagee kuwa gaai naadi menaa

Mat 23:5-7, Luk 20:45-47

³⁸ Yesus me topeta menaa ena ma kisee: "Musa me menaa méé topetaa see bagee kuwa okoo me méé me anii ebo naekeasiino too ede see gaayaa bagee yoka gaai. Okoo togoo dokaa maatagaa naadi peenaa-paanaa taa see too ede, méé kutuu taa see yoo okoo peenaa siyaa kaboo 'Epaó, inii me eboo' see naapaagee taano miya ede. ³⁹ Bedaa okoo sembahyang segee see ee yiba méé me nadeesi naadi ebo bagee me animaayu taa see yoo too animagaano miya ede, ebo naagoo naano agiyoo nuyaa yoo miya ebo bagee me animaayu taa see yoo kiyoo too okoo animagaano miya ede. ⁴⁰ Okoo ko api miyaa yuwa deebaa naadi kaama okoo me ee yuwa oma yatakimiyaa see bagee. Okoo méé me naapaageesi naadi sembahyang menaa yuwa togoo kaa too asetaa see bagee yuwa. Okoo me kisee too ukuwagee see bagee yuwa yoka okoo esee pedeo kaatagea" see asigi.

* **12:37** Yahudi bagee me menaa ko 'Ebo Kristus mee kabata kaama ebo tootagi' see menaa kuwa wegawoo seta kiya kisee se. Idukaa Yesus kabaano taa miyoo Daud me Waa Tuhan see ekaa weeta kemaata Waa idukaa miya tota, Waa Ogatamee Yoopaa ii see kuwa nekeensi naadi aseta menaa. Waa méé me kabata yogaa naaki Daud me Waa Tuhan see ekaa mee se weeyaa.

*Api miyaa ena wa me kepee uduma Ogatamee
kaa yaekegataata menaa*

Luk 21:1-4

⁴¹ Yesus mee Ogatamee me ee kaa kepe awegee see yoo doodoo animaata diitoo siyaa naaki méé yuwa me kepe awegee see yoo kepe aweeii taakea, kepe yago bagee yuwa miya kepe eebaa awetaakea. ⁴² Kuwa kaboo da daba see api miyaa ena me pose kepee wiya, esee peedi see kepee awetaaga. ⁴³ Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa "Meei" asigi. Wa me okoo asiino, "Anii mikee kisiino ko: Mee daba see api miyaa da wa me kepe awegee see yoo awetaaga kepee wiya kuwa ko kepe peedi kiya peedi se, apanaa bagee okoo me awegea kepee kuwa asii eboo. ⁴⁴ Kuwa kepe yago bagee kuwa okoo me koga kepee yuwa awegea kiya mee apii miyaa da wa me gaano pedeo agiyoo edaano see kepee yuwa uduma ki awetaaga kuwa me mikee esee ebo kepee mokoo awetaaga" see asigi.

**Yesus me "Wodopasi yaato kisee
ukuwaaniita, kisee ukuwaandaa
taata" see aseta menaa**

13

Pasal 13

*Yesus me "Ogatamee me ee mee pedeo kaata"
see aseta menaa*

Mat 24:1-2, Luk 21:5-6

¹ Yesus mee Ogatamee me ee kaa kaama peetaaka too ko Wa me topenaa see bagee ena me Waa asiino, "Guru, deede. Ogatamee me ee ma, gebo kaa ee yuwa ma kuwa diino esee ebo,

oma ee magaanoo esee daamaa yaai" see asigi. ² Yesus me waa asiino, "Kuwa a me deetaakee ee kuwa diino esee daamaa, se maa? Kiya epeekaa kuwa uduma kabaapi-paapi taatagea, oma ena ma wa me mokataata yoo kaama kisee se ekeasiitagea, uduma pogadaa taata" see asigi.

Yesus peeta kaama bedaa wiyaagoo meeno taa kaboo ukuwaandaa taata menaa
Mat 24:3-14, Luk 21:7-19

³ Kiyoo kaama Yesus mee Zaitun Kutuu to kaa Oogatamee me ee doodoo animaata toomuu taaki too ko Petrus ma, Yakobus ma, Yohanes ma, Andreas ma okoo too peedoota Yesus paagoo asiino, ⁴ "A me kuwa yumakaa mée eewegape menaa kuwa maadee moga ukuwaaniita naa ya? Kuwa agiyoo ukuwaaniino see kooka ii see nekeeniyaa agiyoo kuwa maagiyoo ukuwaandaa taata naa ya? Mée asii" see asegea. ⁵ Wa me asiino, "Mée deebaa see bagee agoo kaata yoka daamaa nekeenii. ⁶ Anii poga-poga see bagee mée eebaa meetagea. Okoo me Ani ekaa naweakee kaa 'Anii ko Waa yoka' see menaa weganaa naadi mée eebaa deebaa siwoo taapea. ⁷ Kuwa kaboo da taa ko ikii yape menaa ekaapa magaa kaa kaama miya yiipea, beesekaa magaa kaa kaama miya yiipea kiya se wedaai. Kuwa uduma mikee agoo kedaa siwoo taata kiya wodopasi naagoo se. ⁸ Mée tomaa-tomaa yape aawogee senaa taapea. Amokiyoo magaa kaa bagee me yamokiyoo magaa kaa bagee ma yape aawogee taatagea. Kiyoo-kiyoo naano agiyoo taa uwaa miya medaa taata, maga pigii miya medaa taata.

Kisee yaai-yaai agiyoo yuwa eebaa kedaa taata kiya kuwa uduma petamanii ukuwaandaa taata yuwa too, api me yoga kabaano see naadi boodi meege-meege siyaa mokoo.

⁹ Ikii kibe kiyaa bagee agoo kaata yoka gaai, nekeenii. Okoo me ikii yagaa kipeneata kaama mena pekataa see bagee yuwa paagoo kido-geamoo taatagea, sembahyang segee see ee yuwa yiba miya pepeaduu me kidakamaatagea. Ikii Ni yaato bagee kemaata magaa da kaa ebo tookee bagee yuwa paagoo kiipootagea. Kisee ikii kiipeeyaa kaboo Ni me menaa okoo paagoo daamaa eewegaai. ¹⁰ Kiya wodopasi kaano taa kaboo kuwa etokaa daamaa menaa kuwa mée tomaa-tomaa uduma paagoo eeweganaa taano mee keta ukuwaano gaano pedeo. ¹¹ Okoo me ikii kipeneata kiipeeyaa kaboo 'Anii kaasee menaa wegaapa, kaasee menaa wegaapa?' see dimii kuwa se abaai. Ikii mena wegaano kaboo 'Kisee wegaai, kisee wegaai' see dimii kuwa ikii daamaa ipi kaapea. Ikii me wegaapea menaa kuwa ikii me wegaapea se kiya Roh Kudus me ikii kisi-manee taapi yoka se gaagaa taai.

¹² Bedaa kuwa kaboo da taa miya kisee ukuwaaniita: Ekea kenaaya kiya ena mee wugi-maasi naadi ekegatagaatagi, nagamee me wa me yogaa to ekegatagaatagi, bedaa yogaanii yuwa me okonaka wugimaasi naadi ekegatagaatagea. ¹³ Ikii Ni yaato bagee kemaata mée uduma kibe kaatagea kiya ikii makii taa, kisee too wodopasi yaato toowoo siyaa bagee kuwa daba daagimaa pootagea."

"Ae-wae siyaa agiyoo yuwa ma, Ebo Kristus poga-poga bagee yuwa ma kuwa agoo kaata" see aseta menaa

Mat 24:15-28, Luk 21:20-24

¹⁴ "Esee pedeo see agiyoo eboo ena waa toono daa see yoo kiyoo yiinaageeta totaaki see kuwa ikii diitagea. (Ikii eto kiipaa mee kapogee mee deetaakea bagee daamaa nekeenii.) Ikii me waa kisee kiyoo totaaki see deeta kaama Yudea wee kaa toogee see bagee kuwa moga oodoota kuye kaa pakadaa taai. ¹⁵ Yoo da kaa tuyaa bagee yuwa ee yiba agiyoo se masii, se gaata oogaa. ¹⁶ Bugi kaa tuyaa bagee yuwa miya doka, kisee ou agiyoo kuwa ee kaa pakaa-maseeke se. ¹⁷ Kisee yaai-yaai oodaa naadi kaama kadapoo yago apii yuwa ma, yoga baayee yiba kepaa apii yuwa ma kuwa sooi, yaai. ¹⁸ Kuwa yaai-yaai see agiyoo ukuwaandaa taata kuwa gemoo see uwaa kega kaboo se ukuwaandaasi naadi sembahyang taai. ¹⁹ Kuwa ukuwaandaa taata agiyoo kuwa ko apanaa agiyoo, yaai-yaai ebo, petamanii epoo to, magaa to ogaataata yoo kaama eto too miya ukuwaaniino taa agiyoo yuwa, bedaa kuwa wodoo taa epeekaa yaato miya kaagaa ena ma se ukuwaaniita agiyoo. ²⁰ Ogatamee me Wa me wiginta bagee yuwa epa nao naadi kuwa yaai-yaai, gaagaa siyaa agiyoo kuwa mani yataa kiyaatagi. Maamaa kisee too naaki mée ena ma se tuyaa.

²¹ Kuwa kaboo da mée me 'Deede, Ebo Kristus mee nakaayoo tupi' see kisiyu ko emaa se wugii, bedaa okoo me 'Deede, Waa amokiyoo tupi' see

kisiyaa miya wisintayu. ²² Ebo Kristus poga-poga bagee ma, nabi poga-poga bagee ma kuwa agoo kaatagea yoka okoo wisintagaai. Mée deebaa taano see naadi dimi nagii-nagii agiyoo ukuwaaii taatagea. Ogatamee me wiginta bagee yuwa miya deebaa sedee taano see kiya iyo, se deebaa semaayaa. ²³ Ipiipi dii. Kuwa agiyoo uduma ukuwaandaa taano taa da kaa Ani me kisi-maneegea yoka daamaa nekeenii."

Yesus meetagi naagoo ukuwaandaa taata menaa

Mat 24:29-36, Luk 21:25-33

²⁴ "Kuwa yaai-yaai, ebo gaagaa uwaa kuwa omekomeeta wodoo taa kisee ki kenoo to digiyoo aataki taata, agoo to mee miya se wikiiniita, ²⁵ okadee yuwa epoo to kaa kaama kigimedaa taata, bedaa epoo to kaa pesee agiyoo yuwa miya maki-makaa naadi wodeda-peeda sedaa taata.

²⁶ Kuwa kaboo da Mée Yogaa mee sinu uwaa da yibaa taa migi see kuwa diitagea. Waa pesee, Waa asii-sege, Wa disii to esee ebo see diitagea. ²⁷ Wa me malaikat bagee yuwa 'Pooi' asiyaa naaki peedoota maga otoo to kaa kaama kisee too maga otoo to kaa too peenaa naadi Wa me daamaa wiginta bagee yuwa uduma enaataa yakutumeeii senaa taatagea. ²⁸ Eto ko ebea-ebea menaa ena yeeweei. Ara piyaa mee kagoo da iye mugumedaa naadi iye taki kega gaayu ko mikee, poo ekaano see kooka ii see kuwa ikii nekeeniyaa. ²⁹ Mee mokoo miya kuwa kisega menaa yuwa ukuwaandaa taaka see kuwa ikii

deeyu ko monaa da mee katu, ukuwaaniino see kooka ii see kuwa ikii nekeeniitagea. ³⁰ Anii mi-kee kisiino ko: Kuwa ukuwaandaa taata agiyoo kuwa uduma eto mee begaa kaa bagee yuwa bogaano taa da kaa diitagea. ³¹ Epoo to ma, magaa to ma kuwa taa kaata kiya Ni me menaa mee se taa kaata, kisee too iminoo miya, iminoo miya toota."

Monaa da mee ewo yoka daamaa diitoo taai naadi menaa

³² "Monaa da mee ko mee naagoo, mee jam kaa see kuwa mée ena ma ewo. Malaikat bagee miya ewo, Ogatamee Yoopaa miya ewo, Nagamee Wa too ipi. ³³ Mona naagoo ko ikii ewo yoka ipiipi see diitoo siwoo taai. ³⁴ Mee naagoo diitoo siwoo siyaa bagee kuwa ebea-ebea menaa ena mee ko kisee: Mée ena waa beesekaa magaa kaa poono taa kaboo wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa mée waa ena kisee agiyoo naokageesi naadi yaekeasigi, mée waa ena kisee agiyoo naokageesi naadi yaekeasigi. Bedaa kenee to kaa diitoo taa see mée to miya 'Aa ipiipi nadiitoo siwoo taai' see asigi, see ebea-ebea menaa mee. ³⁵ Mee see see ikii miya ipiipi see diitoo siwoo taai. Ee epoo Mée Waa meetagi naagoo ikii ewo. Uwaataa yee, daatooyiba yupigapi yee, pe-aweeniiino taa see kaboo yee, esee pedeo komaa yee, ikii ewo yoka diitoo siwoo taai. ³⁶ Taa gaayu ko Waa kisee ki meemaata kaama deeyaa naaki ikii toomoo ometaakea, see kideeyaa. ³⁷ Eto ko Ni me kisega menaa kuwa Ani me mée uduma

asiino menaa ko: Daamaa ipiipi see diitoo siwoo taai, see menaa mee" see asigi.

14

Yesus patamaano see naadi koogo aawegaa seta menaa

Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53

¹ Kuwa kaboo da Paskah ma, ragi yeeyee ma aatabi taano taa see roti unu petoo noogee siyaa yuwa kuwa ma unu wiya omemaata naapea see naagoo imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me "Yesus mee inii kaasee koogo peneasiipea, kaasee patamaapea?" see menaa kuwa aawegaakea. ² Kiya bedaa okoo me wegaano, "Kiipaa se, mée yuwa uduma kagoo ebo kaaapea yoka Paskah noomaata kaama too Waa peneasiino daamaa" see menaa aawegaakea.

Wunu daamaa uwoo Yesus kaa yakabagekomeeta menaa

Mat 26:6-13, Yoh 12:1-8

³ Betania magaa kaa mée ena ekaa da ko Simon mee tupi. Waa idukaa kado kaa meanee see agiyoo meanta mée to. Wa me ee kaa Yesus mee animaata naano agiyoo notaaki too ko api ena meemaaga. Waa wunu daamaa see uwoo, kepe edaano ebo see uwoo, oma otaawee peedi ena yiba doopa. Otaawee da ebee to yaato taapeata kaama uwo yuwa Yesus mumoo to kaa yakabagekomeega. ⁴ Yakabagekomeega naadi Wa me topenaa see bagee yuwa kagoo kaa koogo aawegaa taano, "Yaai, kuwa uwoo

kuwa kaasee kaa aii peepuuka naa ya? ⁵ Kuwa uwoo kuwa pe-doogeta kaama ebo kepee ogei me badoo wedo asii masemaata kaama daba bagee aii maniino daamaa yoka" see koogo aawegaakea. Okoo me mee apii to kagoo ma menaa asegea. ⁶ Kiya Yesu me asiino, "Ikii me mee apii mee si yawegaai. Kaasee kaa pedeo see yawegagea ya? Wa me naukuwaga kuwa esee daamaa agiyoo. ⁷ Daba bagee gaayu ko ikii paagoo kisee too kiiumiwoo, toowoo taapea yoka ikii me aii kaboo miya okoo kaa daamaa agiyoo yaukuwayaa. Kiya Anii gaayu ko ikii ma enaataa eebaa se kiiumiipa. ⁸ Mee apii to me 'Anii daamaa agiyoo ena yaukuwamaayaa yoka yaukuwaanaka' see nagaata kaama nakoo sepa. Wa me Anii ogo namagaano taa kaboo naiippii siyaa agiyoo mokoo yoka pedeo see si yawegaai.* ⁹ Anii mikee kisiino ko: Ni me doomega menaa kuwa uwoo to, magaa to kiyoo-kiyoo eewegakomeegea kaboo mee apii to me daamaa naukuwapa agiyoo mee miya eeweganaa taapea, bedaa asii yaato miya kuwa menaa neke-nekee siwoosi naadi yadoonaa taapea, see kuwa mikee kisega" see asigi.

Yudas me Yesu ekegatagaano see naadi aseta menaa

Mat 26:14-16, Luk 23:3-6

¹⁰ Kuwa kaboo da Yudas Iskariot mee, Yesu me topenaa see bagee gaasi ma wiya kuwa

* **14:8** "Anii ogo namagaano taa kaboo naiippii siyaa mokoo" see menaa mee ko Yahudi bagee me mée boota yuwa kaa mee see see uwoo yakabagekomeeta kaama ogo magaaakee.

mée ena mee Yesus yaekegatagaano see naadi peedoota imam ebo yuwa paagoo mena eewegagi. ¹¹ Wa me Yesus mee ikii paagoo kiekegatagaapa see asigi menaa kuwa okoo me yeeta kaama ede kaa "Kepe kisuwa kaniipe" see asegea. Mee kaama wadoo wa me 'Yesus mee yaekegatagaano kuwa kayoo daamaa, kayoo daamaa?' see gaawooki.

Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa Paskah eenota menaa

Mat 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Yoh 13:21-30

¹² Ebo naagoo, ragi yeeyee ma aatabi taano taa see roti kuwa unu petoo noogee siyaa yiba petamanii nuyaa naagoo, domba wodaa wugiyaa naagoo ko Yesus me topenaa see bagee yuwa peedoota Wa paagoo asiino, "Paskah kaa agiyoo naano yoo kayoo naa ipiipii taano daamaa naa ya?" see asegea. ¹³ Wa me topenaa see bagee wiya paagoo asiino, "Ekea kota kaa pooi. Peemaata kaama mée ena, uwo otaawee doopegeeki see mée ena ma aadee taapea. Aadee seta kaama waa ma epo enaataa pooi. ¹⁴ Wa me seemaapi ee yiba seemaai. Ee epoo mée mee kisee naasii: 'Guru me kasiino, "A me ee yiba Ni me topenaa see bagee yuwa ma inii epo enaataa Paskah kaa agiyoo eenaape yoo naa kayoo ya?" see kasigi' see naasii. ¹⁵ Ee epoo mée wa me ee asii mee kakadee kaa ebo komoo kaa badaa kimagaataapi. Kiyoo inii me animagaapea yoo daamaa mée yaipiipii semaata topa see kuwa ekea diipea. Inii kiyoo naano agiyoo naapea yoka agiyoo-pagiyoo pe-niipiipii

taai" see asigi. ¹⁶ Asigi naadi ekea peedoota kota kaa peemaagea naaki mikee, Yesus me asigi-asigi uduma ukuwaanega naadi Paskah kaa agiyoo uduma daamaa eeipiipii semaagea. ¹⁷ Digiyo takinega see kaboo Yesus Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiyaa to ma enaataa peedoota mee ee kaa peemaayu. ¹⁸ Animaata kaama naano agiyoo notaaki too Yesus me asiino, "Anii mikee kisiino ko: Ikii Anii ma epo enaataa notaakea bagee kuwa mée ena me Anii naekegatagaapi" see asigi. ¹⁹ Okoo dimi boodi ebo. Okoo uduma mée ena-ena me Waa asiino, "Sooi, anii ye, ani me ye?" see asegea. ²⁰ Yesus me asiino, "Ikii mée gaasi ma wiya kuwa mée ena me, roti ponee to mee otaawee yiba Anii ma enaataa tukume-nootaaki mée to wa me Anii naekegatagaapi. ²¹ Mée Yogaa mee mikee Ogatamee me menaa yiba ebeamata see see bogaapi kiya Waa ekegatagaapi mée mee esee pedeo kaapi. Mee mée mee kabaano taa naaki daamaa" see asigi.

Perjamuan roti ma, uwo ma nota menaa

Mat 26:26-29, Luk 22:15-20, 1Kor 11:23-25

²² Okoo epo notaaki too Yesus mee roti masegeeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa asigi. Roti kabatagaa naadi kaama okoo paagoo goo-maneeyu. "Mee ko Ni me maa to yoka masii" see asigi. ²³ Kiyoo kaama anggur poo uwoo otaawee da masegeeyu naadi Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa aseta kaama otaawee da okoo goo-maneeyu,

okoo uduma mee otaawee yiba kaama nogea. ²⁴ Wa me asiino, "Mee ko Ni me tadaa uwoo. Mée yuwa ma, Ogatamee ma, Wa me aseta menaa ma kuwa uduma enaataa aagadimisi naadi yapeeyaapa tadaa, mée eebaa okoo kaa yakabageapa tadaa mee. ²⁵ Anii mikee kisiino ko: Eto kenaagoo kaama wadoo Anii anggur poo uwoo se naapa, Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo too Anii bedaa gipii see anggur poo uwoo naata" see asigi.

Yesus me Petrus "Aa weda kaa ewo poga-poga nataape" see aseta menaa

Mat 26:30-35, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38

²⁶ Okoo Ogatamee yaapaagee see kaa yaayaa see menaa ena yaayaa semaata peedoota Zaitun Kutuu to kaa peemaata kaama ²⁷ Yesus me okoo asiino, "Ikii uduma maki-makaa naadi Anii naekeata oodaa taapea, idukaa Ogatamee me menaa yiba ebeamaata see see, mee ko kisee: 'Domba munitaa see mée mee Ani me wugima-gaapa. Wugimaata kaama domba wodaa yuwa ena kitaa peega, ena kitaa peega sedaa taapea' see menaa ebeamaata. ²⁸ Kisee kaapa kiya Anii aya andoo peeta kaama Ani keta Galilea wee kaa poota, ikii uuto" see asigi. ²⁹ Petrus me asiino, "Okoo uduma weda kaa A too kaekeata poopea miya anii Aa se kaekeasiipa" see asigi. ³⁰ Yesus me waa asiino, "Anii mikee kasiino ko: Eto mee digiyoo yiba ayam ena kaagaa wiya menaa taano taa kaboo aa kaagaa wedo mée paagoo ewo poga-poga nataape" see asigi. ³¹ Petrus me asiino,

"Anii Aa ma enaataa bogaapea miya daamaa, anii mée paagoo ewo poga-poga see se kakoo taapa yoka" see asigi. Apanaa yuwa me "Anii miya kisee, anii miya kisee" see wegagea.

Getsemani bugii da kaa Yesus me sembahyang seta menaa

Mat 26:36-46, Luk 22:39-46

³² Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa ma peedoota maga ena kaa ekaa da ko Getsemani magaa kaa peemaata kaama Wa me okoo asiino, "Ikii nakaayoo animaata niitooi, Anii sembahyang taanaka yoka" see asigi. ³³ Petrus ma, Yakobus ma, Yohanes ma kuwa okoo too Yesus me badaa maadoota amo kaa naa kaa eepeemaata kaama Waa gaagaa ebo naadi dimi nagimeamooki. ³⁴ Wa me okoo wedo asiino, "Sooi, Anii esee gaagaa ebo, booyaa mokoo. Ikii nakaayoo ipiipi diitoo taai" see asigi. ³⁵ Waa pakadoota woo kaa naa kaa pakaamaata kisee ki magaa da kaa esee-gapuunigi. Wa me sembahyang menaa kaa kuwa yaai-yaai agiyoo nakoo taapea monaa da mee nataa kiyaano daamaa gaayu ko nataa kiyaai naadi menaa asigi. ³⁶ Wa me asigi menaa ko "Abba, Neataagi, kuwa Ni me boodi abaapa kuwa se naekeasii see kasega kiya Ni me gaayaa dimii too se kiya A me gaata-gaata dimii too" see asigi. ³⁷ Sembahyang semaata kaama esedoota Wa me topenaa see bagee wedoo to paagoo eseemaagi too ko okoo toomoo ompea. Wa me Petrus asiino, "Simon, aa toomoo ometaake ye? Aa peenaa kuwa miya diitoo taano kuwa kana ye? ³⁸ Ikii kigaadee siyaa kaboo pedeo dimii, pedeo menaa wisintaasea

naadi ikii ipiipi see diitoo taai, sembahyang taai. Ikii me 'Kisee ukuwaanaka' see gaayaa dimii agoo kiya má yaato ko dabaa" see asigi.† ³⁹ Yesus Waa kaagaa ena ma pakadoota woo kaa naa kaa bedaa yumakaa sembahyang sipi menaa kuwa asigi. ⁴⁰ Sembahyang semaata kaama esedoota Wa me topenaa see bagee wedoo to paagoo eseemaagi too ko bedaa toomoo ometaakea, okoo esee toomoo ebo kaa emaa pakaa-wikiiniino naka. Okoo me Yesus asiino menaa peenaa ma taa, ewo. ⁴¹ Bedaa kaagaa wedaagoo to ma sembahyang segeeta Wa me topenaa see bagee wedoo to paagoo eseemaata kaama asiino, "Ikii kisee too toomoo too ometaakea ye? Kuwa sikii. Deeweei, Mée Yogaa mee dimi pedeo see bagee yuwa yagaa kaa yaekegatagaano see monaa kaa kega. ⁴² Anoogeeweei, inii poono. Ikii deeweei, Anii naekegatagaano mée mee migi yoka" see asigi.

Yesus mee peneata menaa

Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yoh 18:1-11

⁴³ Kuwa menaa wegataaka too ko taka ena Yudas mee, Yesus me topenaa see bagee gaasi ma wiyaagoo to mee mee meemaagi. Waa ma mée ebo etaa mowai ma, kopaa ma doodoota eemeemaagi. Kuwa bagee kuwa ko imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see

† **14:38** "Má yaato dabaa" see aseta menaa mee ko inii pedeo ukuwasi naadi mée gaadee siyaa kaboo inii ipiipi nekeenta maa-maa diitoo, maamaa sembahyang siwoo taano kuwa ukuwaano gaano pedeo. Taa gaayu ko toomoo umiyaa mokoo see see kiyaa naadi aseta menaa.

bagee yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma okoo me "Niipeneasea yoka pooi" see asegea naadi meemaagea bagee yuwa. ⁴⁴ Miyoo taa meemagaano taa kaa Yudas me kuwa bagee yuwa paagoo mee Yesus yoka see kuwa nekeensi naadi menaa ena ase-maneegei, mee ko kisee: "Ani me ebe duuduu taapa méé to mee yoka peneata eepooi" see menaa mee. ⁴⁵ Yudas meemaata kaama kisee ki peedoota Yesus paagoo "Guru, epao" aseta kaama Yesus ebe duuduuki. ⁴⁶ Wa me kisee ukuwagi naaki kuwa eemipi bagee yuwa me Yesus me-peneasegea. ⁴⁷ Peneasegea naadi kiyoo topea bagee méé waa ena me posee da masegeeta méé ena kaa kobeasigi naaki dagi yagaa yaato apa kamuu da yadaakomeegi, Ebo Imam wa me agiyoo yaokagee see méé. ⁴⁸ Yesus me okoo asiino, "Ikii me dimi pedeo omaago see bagee ena mokoo peneasiino see naadi mowai, kopaa, kisee agiyoo doopea ye? ⁴⁹ Anii egapii gakata Ogatamee me ee kaa awee da kaa méé topegeeka, ikii miya kiyoo topea kiya ikii me napeneasiino taa kemea. Kiya kuwa eto ukuwaanega kuwa ko idukaa ebeamaata menaa yuwa uwa daasi naadi ukuwaanega" see asigi. ⁵⁰ Kiyoo kaama Wa me topenaa see bagee yuwa uduma Wa too ekeata oodaakea. ⁵¹ Kuwa kaboo da egaanaa ena, Yesus ma epo peenaa see méé ena kiyoo tupi. Waa tapaato dokaa da mee too maataata peenaaki kaboo kuwa bagee yuwa me waa miya peneasiino see kookea. ⁵² Kiya okoo me wa me dokaa da mee too peneasegea naaki dokaa da

okoo me yagaa da kaa ekeata waa má tago kisee peegi.

Yesus mee Yahudi kaa ebo-ebo yuwa paagoo eepeeta menaa

Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Yoh 18:12-14,19-24

⁵³ Okoo me Yesus peneata kaama Ebo Imam me ee kaa eepegea. Kiyoo imam ebo yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo kutuu semaata toomuu taakea. ⁵⁴ Petrus mee koogo deega se deega naadi Yesus doogea taa obeegi. Ebo Imam me ee kaa peemaata kaama kiwitaa to yiba seemigi. Waa mee ee yadiitoo taa see bagee yuwa ma epo enaataa animaata biyaa to kaa yabi kiitaaki. ⁵⁵ Mee ee yiba kaama imam ebo yuwa ma, mena pekataa see bagee apanaa yuwa ma okoo uduma Yesus mee patamaano dimii agoo. Mee dimii agoo naadi kaama Wa me kisee pedeo agiyoo ukuwapi see deepea bagee yuwa abagea. Kiya kisee deeta bagee ena ma deemagaano taa. ⁵⁶ Méé eebaa okoo me makapaa menaa yakobagea kiya okoo me anii kisee deepa, kisee deepa see wegagea menaa kuwa méé waa ena me wa too menaa wegagi, méé waa ena me wa too menaa wegagi, mena ena too too menaa wegaano taa yoka koopoo see menaa yuwa too. ⁵⁷ Kuwa kaboo da méé wiya, wedo waa naa yiinaageeta kaama Wa kaa mena ena yawegagea, mee ko kisee: ⁵⁸ "Mee Méé mee me miyoo taa wegaano, 'Ani me Ogatamee me ee mee, méé me yagaa me maataata ee

mee umiyaata kaama unu wedo kaa too bedaa apanaa ee ena, mée me yagaa me magaano taa see ee ena maatagaapa' see wegami menaa kuwa inii yeeme" see asegea. ⁵⁹ Kiya kuwa bagee yuwa me menaa kuwa miya mée ena me wa too menaa wegagi, mée ena me wa too menaa wegagi, mena ena too too menaa wegaano taa. ⁶⁰ Ebo Imam mee okoo yaayupii da kaa yiinaageeta kaama Yesus asiino, "Kuwa bagee me A kaa kawegapea menaa kuwa Aa mena ena ma se asiipe ye?" see asigi. ⁶¹ Kiya Yesus mena taa, koogo totaaki. Bedaa Ebo Imam me asiino, "Idukaa kaama wegawoo seta Mée Ebo Kristus mee, inii me yaapaagee see Mée Wayoopaa mee Aa ye, taa ye?" see asigi. ⁶² Yesus me asiino, "Mee ko Anii. Mée Yogaa mee Se-pesee, We-pesee yago Mée Wa me dagi yagaa yaato animaata ebo tupi see kuwa ikii diitagea, sinu uwaa yupii da taa migi see miya diitagea, see kuwa mikee kisege" see asigi. ⁶³ Ebo Imam me mee menaa da yeeta kaama kagoo kaa waa ekaato dokaa da geakomeeta kaama asiino, "Eto ko Wa me kisee pedeo ukuwapi see deepea bagee apanaa se abaa. ⁶⁴ Wa me Ogatamee me be kiyaa menaa wegagi. Ikii miya yeemaagea yoka sikii. Eto ko ikii me kaasee ukuwaakee gaagea ya?" asigi naaki "Waa bogaano gaano pedeo" asegea. ⁶⁵ Kiyoo kaama okoo me Yesus kaa dabeedi taaweekea, Wa me ebeyumaa da kaa dapimemaata kaama yagaa kopaa dakamegea. Okoo me asiino, "Ei, duya yago mée, Aa kadakamegea bagee kuwa

maamee nuwaa naa ya? Mée asii" see asegea. Ee diitoo taa see bagee yuwa me miya Waa yagaa kopaa dakamegea.

Petrus me Yesus mee ewo poga-poga seta menaa

Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yoh 18:15-18,25-27

⁶⁶ Petrus mee Ebo Imam me ee yoo da kaa toomuu taaki too ko kiyoo Ebo Imam me agiyoo yaokagee see apii ena wa paagoo meemaaga. ⁶⁷ Wa me Petrus mee biyaa geboo da kaa yabi kiitaaki see deega. Wa me Petrus maamaa tamaata kaama asiino, "Ei, aa miya Nazaret magaa kaa mée Yesus mee ma epo peenaa see mée to" see asega. ⁶⁸ Kiya Petrus me ewo poga-poga naadi asiino, "Taa, kisee menaa kuwa anii ewo, nekeeniino taa" see asigi. Petrus waa peedoota wagee kenee to kaa peemaagi too ko [ayam menaaki]. ⁶⁹ Mee agiyoo yaokagee see apii to bedaa Petrus deeta kaama kiyoo bagee yuwa asiino, "Mee mée mee miya okoo yaato bagee ena" see asega. ⁷⁰ Kiya Petrus me "Taa, kisee se" see asigi. Egaaniino taa kaboo ko bedaa kiyoo topea bagee yuwa me Petrus asiino, "Aa mikee okoo yaato bagee ena, aa miya Galilea wee kaa mée yoka" see asegea. ⁷¹ Petrus me baato maata ma baato maataa naadi kaama asiino, "Ataagi yoogi, mee ikii me wegataakea Mée mee anii ewo see Mée" see asetaagi naaki ⁷² ayam mee kaagaa wiyaagoo to ma menaaki. Mee kaama too Yesus me yumakaa asigi menaa da nekeenigi, mee ko 'Ayam ena kaagaa wiya menaa taano taa

kaboo aa kaagaa wedo mée paagoo ewo poga-poga nataape' see nasigi mee ii naadi kaama ebo yegee yegeeki.

15

Yesus mee Pilatus paagoo eepeeta menaa

Mat 27:1-2,11-26, Luk 23:1-5,13-25, Yoh 18:28-19:16

¹ Tokoma mee da, pedeo komaa da imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo apanaa yuwa ma, kuwa mena pekataa see bagee yuwa kuwa uduma okoo kutuu semaata kaama mena aawegaakea. Mena daakomeeta kaama Yesus yagaa da taa one gadimegea. One gadimemaata kaama badaa maadoota Gubernur Pilatus paagoo pe-ekeasegea. ² Pilatus me Yesus asiino, "Aa ko Yahudi bagee me Eboo mikee ye, taa ye?" asigi naaki "A me wegage kuwa" see asigi. ³ Imam ebo yuwa me Pilatus paagoo Yesus "Kisee pedeo agiyoo ukuwapi, kisee pedeo menaa wegapi" see menaa maamaa yakobagea. ⁴ Pilatus me Waa asiino, "A me asiino menaa taa ye? Yeede, okoo me 'Wa me kisee pedeo agiyoo ukuwapi, kisee pedeo menaa wegapi' see kawegagea menaa kuwa maamaa eebaa" see asigi. ⁵ Kiya Yesus mena ena ma asiino taa. Pilatus mee dimi nagimigi.

⁶ Paskah Naagoo tahun gakata digiyoo ee yiba dogeamoo seta bagee kuwa mée ena Gubernur me daba yapeeyaabuu segee seta. Kuwa ko mée yuwa me Gubernur paagoo "Mee mée mee daba mée yapeeyaai" see kuwa tahun gakata

asiwoo segee seta. ⁷ Kuwa kaboo da mée ena ekaa da ko Barabas mee digiyoo ee yiba tupi. Waa ma, apanaa bagee yuwa ma okoo mee magaa kaa kiyoo mée yuwa aakago-maakago naadi kaama mée wugita kemaata okoo digiyoo ee yiba dogeamaata topea. ⁸ Kuwa kaboo da mée yuwa me Pilatus paagoo asiino, "A me ukuwata-ukuwata see see digiyoo ee yiba dogeamaamea bagee ena mee daba mée yapeeyai" see asegea. ⁹ Wa me asiino, "Ikii Yahudi bagee me Eboo Yesus mee daba kipeeyaa ye?" see asigi. ¹⁰ Pilatus me aseta menaa mee ko mée yuwa me Yesus ebo ekeasegea kuwa imam bagee yuwa me 'Anii miya kisee ebo naekeasegea naaki ou' naadi kagoo kaa Yesus yaekegataagea ii, see kuwa Pilatus me nekeenta kaama aseta menaa mee. ¹¹ Kiya imam ebo yuwa me kiyoo topea bagee yuwa koogo eeweganaa taano, "Barabas mee daba mée yapeeyai, Yesus mee se, see niiasii" see eeweganaakea. ¹² Pilatus me kaagaa ena ma asiino, "Kisee gaayu ko ikii me Yahudi bagee me Eboo see ekaa weegeeka Mée mee anii Wa kaa maagiyoo yaukuwayaa naa ya?" see asigi. ¹³ Okoo uduma bedaa ebo menaa kaa asiino, "Waa piya bokoo to kaa paku wugii" see asegea. ¹⁴ Pilatus me asiino, "Kiya yaai, Wa me pedeo ukuwapi agiyoo maagiyoo naa ya?" see asigi. Kiya okoo me bedaa esee ebo menaa kaa asiino, "Waa piya bokoo to kaa paku wugii" see asegea. ¹⁵ Pilatus me okoo kisee ede kegea yoka naadi Barabas mee daba yapeeyaagi kiya Yesus mee pepeaduu me dakameamoo semaata piya bokoo to kaa paku wugitaasi naadi okaa yago bagee

paagoo yaekeasigi.

Okaa yago bagee me Yesus wisineamoo seta menaa

Mat 27:27-31, Yoh 19:2-3

¹⁶ Kuwa okaa yago bagee yuwa me Yesus badaa maadoota Gubernur me ee yiba eepakaamaagea. Kiyoo apanaa okaa yago bagee topea yuwa ma uduma meei naadi kaama Yesus paagoo kutuu semaagea. ¹⁷ Okoo doka ena, dadi poo epoo da see see dokaa Wa kaa yamaataagea. Kiyoo kaama takuu yago onee ena bakane yaidim-itaata kaama mumoo to kaa yamaataagea.*

¹⁸ Kisee yamaataata kaama wisineekee kaa asi-ino, "Yahudi bagee me Eboo, kiiboo, magiyaage" see asegea. ¹⁹ Wa me mumoo to kaa tamoo da me dakamegea, Wa kaa dabeedi taaweekea, Wa paagoo kagu maga kaa sebaata Waa ebo ekeasiyaa poga-poga kaa menaa asegea. ²⁰ Kisee wisineamoo semaata mee dadi poo epoo da see dokaa da yabeageeta kaama bedaa Wa me petamanii dokaa da yamaataagea. Kiyoo kaama piya bokoo to kaa paku wugiino see naadi badaa maadoo peegea.

Yesus piya bokoo to kaa paku wugitaata menaa

Mat 27:32-44, Luk 23:26,33-43, Yoh 19:17-24

²¹ Okoo peetaaka too ko Kirene magaa kaa mée ena ekaa da ko Simon mee kota gebo kaa magaa

* **15:17** Dadi poo epoo da see see dokaa ma, emas topi ma kisee ebo agiyoo kuwa ko magaa to kaa tookee eboo me magaakee agiyoo yuwa too yoka Yesus deebaa see agiyoo Wa kaa yamaataagea kuwa Aa ebo ye naadi wisineekee kaa yamaataagea.

kaa kaama meemaagi. Waa ko Aleksander ma, Rupus ma ekeataagi. Okoo waa ma aadee seta kaama Yesus me piya bokoo to mee "Aa yadogaai" see asegea. ²² Muguu naadi maga ena ekaa da ko Golgota magaa kaa eepakaamaagea. Golgota see ekaa mee wegayu ko Mumo Metoo Kutuu to see ekaa mee. ²³ Kiyoo pakaamaata kaama anggur poo uwoo ma, mur see agiyoo ma kuwa aatogo-maatogo semaata Waa nusi naadi manegea kiya se nugi. ²⁴ Waa piya bokoo to kaa paku wugitaata kaama Wa me dokaa yuwa maamee me masiipi, maamee me masiipi naadi okoo me agiyoo iyagideekea. ²⁵ Yesus piya bokoo to kaa paku wugitaagea mee ko pedeo komaa yaato, keno iyee see kaboo ukuwagea. ²⁶ Wa kaa menaa yuwa yaebeamaata kaama piya bokoo to kaa pakaa-tabesegea. Mee menaa da mee ko kisee: "Mee mée mee ko Yahudi bagee me Eboo mee" see menaa mee. ²⁷ Oma masetaa see bagee wiya miya Yesus ma enaataa piya bokoo to kaa paku wugitaagea. Wa me dagi yagaa yaato mée ena, eka yagaa yaato mée ena. ²⁸ [See ukuwata mee ko idukaa Ogatamee me menaa ena uwa daaga, mee ko kisee: "Mée me 'Waa miya mena si yayeetaa see Mée ena ii' see gaatagea" see ebeamaata menaa da mee uwa daaga yoo.] ²⁹ Kitaa peetaakea bagee yuwa me mumo wagii-wagii naadi wisineekee kaa Yesus asiino, "Ei, Ogatamee me ee mee umiyaata kaama bedaa unu wedo yiba too maataata tota-tota siyaayaa see wegame Mée ³⁰ Aa ekaato daba peese yoka eto kiipaa

apiyoo piya bokoo to kaa kaama magaa da kaa eseanii" see asegea. ³¹ Kisee miya imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me Yesus wisineekee kaa aawegaa taano, "Wa me apanaa bagee se boosi naadi daba daagimaayaabuu segee simi kiya Waa ekaato iyo. ³² Waa Ogatamee me wigintaata Mée Ebo Kristus mee, Israel bagee me Eboo mee mikee ki Waa kepa ko mee piya bokoo to kaa kaama eseani ke. Inii me kisee deeta kaama too Waa mikee nao see gaayaa" see asegea. Yesus ma enataa piya bokoo to kaa paku wugitaagea bagee wiya ekea me miya Waa wisinegea.

Yesus boota menaa

Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yoh 19:28-30

³³ Kenoo to mée mumoo to kaa pakaamaagi see kaboo kuwa magaa uduma digiyoo aataki-ika, kisee too keno wedo kaa too pakaa-pakaa. ³⁴ Keno wedo kaa pakaamaaga kaboo da Yesus ebo menaa-menaa kaa "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" see wegagi. Mena nekeeniino yaato ko "Ni me Eboo Ogatamee, Ni me Eboo Ogatamee, Aa kaasee kaa naekeasege?" see mee. ³⁵ Kiyoo topea bagee yuwa noonaa me kuwa menaa yeeta kaama asiino, "Yeede, Waa Elia mee mena ogetaaki yoka" see asegea. ³⁶ Kiyoo topea bagee mée ena me Yesus uwo nusi naadi doka ponee to see see agiyoo moga masegeeta geebagi see anggur poo uwoo yiba esee-tokoata gokoo da kaa yokoata kaama asiino, "Elia me Waa piya bokoo to kaa kaama dookumiino see naadi isiipi ye, taa

ye see niidiitoo taai" see asigi. ³⁷ Kuwa kaboo da Yesus Waa ebo menaa-menaaki naaki taka ena dimi noogaa da pe-seomigi. ³⁸ Kuwa kaboo da Ogatamee me ee semoo yiba yaato kenee to kaa wasitaata dokaa da mee usii to kaa kaama pegadoota manii to kaa too wiya wodeenega. ³⁹ Okaa yago bagee me eboo mee Yesus ikigii to kaa yiinaageeta Waa boopi-boopi kuwa deeta kaama asiino, "Mee Mée mee ko mikee Ogatamee Yoopaa ii" see wegagi. ⁴⁰ Kiyoo api eebaa miya beesekaa mokoo kaama diitooke. Kuwa apii yuwa yupii ko Maria Magdalena mee ma, Yakobus ma, Yoses ma ekea baayo Maria mee ma, Salome ma okoo wedo topea. ⁴¹ Kuwa apii kuwa ko Yesus Waa Galilea wee kaa kaama peenaa seta kaboo Waa ma epo enaataa peenaa, Wa me agiyoo yaukuwanaa segee seta apii yuwa. Apanaa apii okoo eebaa miya kiyoo topea. Okoo ko Yesus ma epo enaataa peenaa seta, kisee too Waa Yerusalem magaa kaa pakaamaagi yoo too, kisee epo peenaa seta apii yuwa.

Yesus ogo maata menaa

Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yoh 19:38-42

⁴² Uwaataa da ayayaa takiinega. Mee naagoo ko tokoma Sabat naagoo kaa agiyoo-pagiyoo ipiipii taa see naagoo. ⁴³ Kuwa kaboo da mée ena ekaa da ko Yusup mee, Arimatea magaa kaa mée tupi. Waa ko Yahudi kaa mena pekataa see bagee ena. Mée me waa maamaa ebo ekeasegea, apanaa yuwa see see se. Wa me Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo mee moga

migi naaki ou see dimii maamaa gaawoo see mée. Waa Yesus bootaa da ogo magaano see naadi weda taa kaa peedoota Pilatus paagoo pe-idimigi. ⁴⁴ Pilatus me Yesus mee boopi menaa da yeeta kaama moga boopi nao naadi dimi nagimigi. Wa me okaa yago bagee me eboo mee "Meel" see asigi. Waa meemaagi kaboo Pilatus me "Waa mikee boopi ye?" asigi naaki ⁴⁵ "Mikee, boopi" see asigi. Kisee asigi naadi bootaa da mee Pilatus me Yusup masisi naadi yaekeasigi. ⁴⁶ Yusup me daamaa poodee see doka gipii ena edaageeta kaama Yesus bootaa da masegeeyu. Masegeeta kaama mee daamaa poodee see doka gipii da kaa bebenataata kaama doodoota mée ogo magaano yoo kiyoo oma ena togaawee ogo maatayu. Mee oma togaagoo da mee ko mée bootaa da ogo maasi naadi yadenamaata oma togaagoo da mee. Mee oma togaawee ogo maataata kaama ebo omaa ena bikimedoota kenee to kaa pe-takeata eke. ⁴⁷ Kuwa kaboo da Maria Magdalena ma, Yoses baayo Maria mee ma ekea me Yesus ogo maapea yoo deegea.

16

Yesus aya andoo peeta menaa

Mat 28:1-10, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10

¹ Sabat naagoo esegekomeeta kaama Maria Magdalena ma, Yakobus baayo Maria ma, Salome ma wedo Yesus bootaa da wunu daamaa peesi naadi agiyoo edaagea. ² Kiyoo kaama mee daa yiba petamanii naagoo esee pedeo komaa da Yesus ogo da kaa peegea. ³ Eta mana kaa okoo me aawegaa taano, "Waa ogo da kaa takeata

omaa to mee maamee me mée yabikimeamaapi naa ya?" see menaa aawegaakea. ⁴ Okoo peemaata kaama deamaagi too ko Waa ogo da kaa takeata omaa to mee bikeata amoo maa kaa peanta topa, esee ebo see oma damaa to mee. ⁵ Okoo beapa semoo yiba peanta kaama deamaayaa naaki egaanaa mokoo see mée ena, togoo dokaa poodee da maataata tupi, beapa yiba dagi yagaa yaato kiyoo animaata totaaki. Okoo me waa deeta kaama dimi ogea. ⁶ Kiya wa me okoo asiino, "Ikii se wedaai. Piya bokoo to kaa paku wugitaamea Mée, Nazaret magaa kaa Mée Yesus mee ikii me abagea. Waa aya andoo peepi, nakaayoo toono taa. Deede, kiyoo ko Wa bootaa da maataamea yoo. ⁷ Eto ko ikii moga peedoota Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo pooi. Petrus ma okoo paagoo kisee pe-naasii: 'Yesus Wa keta Galilea wee kaa pe-seomigi yoka kiyoo ikii me Waa diipea, Wa me ikii kisimi see see' see kisigi see pe-naasii" see asigi. ⁸ Kuwa apii yuwa me yaai, dimi nagimaano ebo kaa beapa yiba kaama yiibaga peegea. Okoo weda ebo kegea yoka kuwa menaa mée ena ma eewegaano taa.

Yesus mee awee da kaa keta kaama epoo to

*woodoo pakata menaa**

⁹ [Mee daa yiba petamanii naagoo Yesus mee aya andoo peeta kaama Maria Magdalena wa paagoo keta Waa ekaato awee da kaa deeyaagi. Idukaa waa paa petoo agoo kiya Yesus me yaabagaapeasimi, waa kisee apii to. ¹⁰ Waa peedoota kuwa Yesus ma epo peenaa seta bagee yuwa paagoo peemaaga naaki okoo yege ma, yii-yii ma taakea. Wa me kuwa Yesus kaa menaa kuwa okoo eewegaga. ¹¹ Mee apii to me "Yesus aya andoo peepi, ani me kisee deepa" see asega menaa kuwa okoo me yeeta kaama mikee menaa yoka see se gaagea.

¹² Kiyoo kaama Yesus mee Waa epoo ena méé ekea wiya paagoo awee da kaa Waa ekaato deeyaagi. Ekea me magaa kaa peetaakea kaboo Waa awee da kaa kigi. ¹³ Ekea paagoo awee da kaa keta kaama ekea peedoota Yesus ma epo peenaa seta bagee apanaa yuwa paagoo

* **16:8** Kuwa ayat yiba menaa kuwa ko Markus boota kaama woodoo apanaa bagee me ebeamaata menaa keenda, Markus me ebeamaata menaa se. Kisee kemaata Yesus me kuwa menaa mikee aseta ye, taa ye see kuwa inii ewo. Bedaa kuwa see see menaa apanaa bagee me miya ebeamaata, kuwa ko kisee: "Mee méé to me kuwa apii yuwa paagoo 'Kisee pe-naasii, kisee pe-naasii' see asigi menaa kuwa uduma okoo doodoota Petrus ma, waa ma bagee yuwa paagoo pe-eewegagea. Mee kaama woodoo Yesus Wa me miya Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo asiino, 'Mée daba daagimaa peeyaata kaama iminoo miya, iminoo miya toowoo siyaa menaa kuwa awii yaato miya, keno seomigi yaato miya kiyoo-kiyoo naweganaa taai. Kuwa menaa kuwa ko daamaa wa too wigintaata menaa, se taa kaata menaa kuwa' see aseta. Kiyoo too" see ebeamaata menaa kuwa.

eewegagea naaki okoo me kuwa ekea me menaa kuwa mikee yoka see se gaagea.

¹⁴ Kiyoo kaama Wa me topenaa see bagee gaasi ma ena okoo naano agiyoo notaakea kaboo Waa ekaato okoo paagoo deeyaagi. Deeyaata kaama Wa me okoo ego-tago see kaa asiino, "Ikii dimi eboo see bagee yuwa. Kuwa Anii aya andoo peeta kaama nadeepea bagee yuwa okoo me kiiwgamea menaa kuwa ikii mikee nao see nagaano taa yaai" see asigi. ¹⁵ Bedaa Wa me okoo asiino, "Ikii peedoota uwoo to, magaa to mée tomaa-tomaa uduma paagoo Ni me daamaa doometa menaa kuwa eeweganaa taai. ¹⁶ Okoo me mikee nao see nagaata kaama uwo yatukumeta bagee kuwa daba daagimaa pootagea. Kiya Anii mikee see se nagaayaa bagee kuwa pedeo kaatagea. ¹⁷ Waa mikee gaayaa bagee yuwa ii see kuwa nekeensi naadi ukuwayaa agiyoo kuwa ko kisee: Okoo me paa yuwa Ani ekaa naweeta kaama yaaba-gaapeasiipea, bedaa okoo me ewo see menaa kiya mena tomaa-tomaa kaa wegaapea miya, ¹⁸ bedaa okoo me mée daakee otoogiyoo yuwa yagaa me peneasiipea miya, bedaa okoo me mée booyaa uwoo nuyaa miya se bogaapea. Bedaa okoo me ikiyoo yago bagee yuwa kaa yagaa yamaataagea naaki ikiyoo taa kaapea miya, okoo me kisee agiyoo ukuwaapea" see asigi. ¹⁹ Tuhan Yesus Wa me kuwa menaa okoo paagoo eewegamaata kaama Waa badaa maadoota epoo to wodoo Ogatamee paagoo pakaamaata kaama Wa me dagi yagaa yaato animaagi. ²⁰ Waa pakaa-seometa kaama Wa me

topenaa see bagee yuwa Wa me menaa kiyoo-kiyoo yaweganaa seta, bedaa okoo me weganaa see menaa kuwa mikee menaa yoka see gaasi naadi agiyoo kuwa miya Tuhan me okoo doodoo yakuwaaniyaabuu senaa seta, see koo seta. Kiyoo too.]

**Ogatamee Me Etokaa Gipii See Mena
Auye: Ogatamee Me Etokaa Gipii See Mena (Bible)**

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Auye

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

84d2a441-7b56-5242-9b46-aed631255f9c